

**TRUTH
CENTERED
TRANSFORMATION**

MODULE 1

**Bi: law[ve sa/sa/na/
kan? hta[ca? da[ve aw;
hkui? pui/ taw: hkaw:
Sa/ la[| ma yeh: tu; li[k'o{**

Hte: ve caw: ve hta[aw; hkui? pui; teh leh pe; pa ve - Ma/ tu; aw; lawn 1+ Bi: law[ve sa/sa/na/ kan? hta[ca? da[ve aw; hkui? pui; taw: hkaw: aw; taw 4.3 Te taw{ hpeh[ve a hkaw-an; ©2019 Re/co/sai:Vaw:, Fo?ni{, A/ri/zo:na:, A/me/ri?ka/. www.reconciledworld.org

Kan? chi ve te: ma; leh; Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 aw; haw? lo a hkaw-an; g'a ta/ ve yo;. Aw; lawn chi hta[ca? da[leh aw; haw? lo ma/ la: ta/ ve aw; hk'a: suh te taw{ leh peh; pi: tu; a hkaw-an; g'a ta/ ve yo;+

Daw: law hk'a: — Te taw{ hpeh[ve a hkaw-an; © 2012 hta[cu: leh daw: law hk'a: chi hta[g'a te bi: pi: tu; yo;. Re/co/sai:Vaw: (www.reconciledworld.org) hta[cu: leh Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 aw; haw? lo a hkaw-an; g'a leh te taw{ ta/ ve yo;. Aw; lawn chi hta[leu? leh shi/ hpeh[tu; www.creativecommons.org. aw; hk'aw lo g'aw nyi hpeh[ve yo;.

Haw: tu; ma: he{ — Li[k'o{ chi te: ma; leh; haw: tu; aw; pon ma: he{.

Li[k'o{ chi hta[a shu yaw: ve li[hta[cu: leh te taw{ ga: k'o info@tctprogram.org. hta[ca? da[la: hpeh[ve yo;. Li[k'o{ chi hta[New International Version®, NIV®. li[hpu hta[ceh ti? cu: leh bvuh[taw{ ta/ ve yo;. Bi/ba/li/ca/, Inc.TM hta[cu: leh te taw{ hpeh[ve a hkaw-an; ©1973, 1978, 1984, 2011 hta: te taw{ g'a ta? ve yo;. Yu; yeh: g'a tu; Zo/da/ven/ a hkaw-an; pi: la: ta? ve yo;. Te: mvuh: mi/ le le yu; yeh: hpeh[ve yo;. A/me/ri{kan/ mvuh: mi/, Bi/ba/li/ca/, Inc.TM aw; haw? lo ma{po/ten/ ta/ leh "New International Version (NIV)" hta[yeh: ta/ ve hta[www.zondervan.com aw; hk'aw lo caw; ve yo;.

Bon ui/ hkaw:

TCT a/si/a/sin/ hta[ca? da[leh li[k'o{ hpeh[taw{ la tu; g'a ga la: ve te: g'a: le le hta[bon ui/ ja: ve yo;. Chi hk'e le: ui/ ja: ve kan? hta[hpeh[taw{ la tu; aw? law? peu: aw; g'a: pi: la: ve Da/raw: Mi/la/ leh yaw: ve aw; mo/ ya: (*Disciple Nations Alliance of Disciple Nations Alliance*) leh Bo{mo/fi{ leh yaw: ve aw; mo/ ya: (*Harvest Foundation*) hui hta[pa taw yo;. *Food for the Hungry* aw; mo/ hk'aw aw; yan: maw chaweh chi: a[ta? peu; hk'aw[naw? a/si/a/sin/ chi ve te: ma/ hpeh[taw{ la ta/ ve yo;. Daw: hk'a: chi ve hta[te taw{ tu; ma: k'o{, lo/ ve hpu te: hpa/ hta[ma: k'o{ g'a ga da[la: ve te: g'a: le le hta[aw; bon ui/ ja: teh/ yo;.

Ma/ hk'a: li[k'o{ na/ba[1 leh; Da/raw: Mi/la/ ve "*Development Ethic*" aw; lawn leh Bo{Mo/fi{ ve "*Leadership Development Training Program*" aw; hk'aw lo bvuh[ta/ ve aw; lawn te: hpa/ hta[yu; yeh: ta/ ve yo;. Chi ve hk'a shu/, Ma{wil/son/ bvuh[ta/ ve 'na nyi yaw hk'aw[ve ma/ hk'a: hta[yu; yeh: ta/ ve yo;. Aw; lawn 8 aw; hk'aw lo bvuh[ta/ ve, i? ka{ law; hta[hpan/ k'ai ve a po/ (*The River Crossing*) hta[nga; bvuh[ta/ ve ma: he{. Bvuh[pa/ ma: shi/ ve htaw: shu ma: ma: shi/ cheh: ta/ ve a po/ te: ma/ hpeh[ve yo;.

Daw: hk'a: chi ve te: ma; hpeh[taw{ la tu; aw; pon tan; hen: yu; hta: ka[tan; leh nga; leh te: geh la[sheh ca? leh kan? te ta? ve aw; chaw: te: g'a: le le hta[aw; bon ui/ ja: ve yo;. Yaw: hui leh; nga; ve aw; teh; aw; na aw; g'a: lon? te: hpa/ hpeh[ve yo;. Hen: yu; ta/ ve hk'a shu/ a; hto[ma aw; lawn keu caw: ve leh, ma/ hk'a: te: hpa/ hta[ma/ la: ta? ve sa/ la[|ma te: hpa/ hta[htaw: ha[pehn: yaw{ yan ve hk'aw bon ui/ ja: ve yo;. Tcuh? kui; na? ja: leh ha/ ja: ve aw; hk'a: hpeh[ve pa taw k'aw[ca? leh ma: te ga: law[law[ve nyi ma hpeh[taw{ la ve htaw: ka[, ya[nyi hk'a ga; hu? ye/ g'a cheh: ve leh; yaw: hui nyi ma zuh; chaweh ta/ leh, nga; hta[aw; g'a: pi: la:, ma/ la: shaw? la: leh daw: hk'a: pi: la: ta? ve hta[pa taw yo;. Leu? leh, G'ui; sha leh; ha/ kui; g'aw: kui; te: hpa/ hta[yu; pon; la: ta? ve pa taw yo;. Aw; lawn k'o, aw; ceu; hk'a peu-e; hta[te g'a ve leh; nga; ve aw; lawn leh nga; te ta/ ve kan? ma: he{. G'ui; sha ve aw; lawn leh G'ui; sha te la: cheh: ve aw; lawn te: hpa/ hpeh[ve yo;. G'ui; sha nga; hta[a hkaw-an; pi: la: leh g'a: nu: kui; caw; ma: ve htaw: yaw: ve kan? aw; pon yu; yeh: la: cheh: ve hta[nga; shi/ teh/ ve yo;. G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: caw; pi:-o{.

Aw; leh meu: g'a k'o{ k'o, nga; ve yeh; sheh/ hpa: hta[bon ui/ ja: ve yo;. Aw; lawn k'o, yaw: ve bon kan? hta[teh ta? leh nga; hta[aw; yan: hk'a bi: pi: la: ve leh, ga la: ta? ve hta[pa taw yo;. Yaw: ma: ga la: leh kan? aw; pon ma: g'a ga chi: a[la: ve k'o, chi hk'e ve ui/ ja: ve kan? hta[te taw{ ma: g'a ta/. Yaw: leh; nga; aw; pon to/ la[k'u? hpeh[la: ve pa taw bon ui/ ja:, ha[ja: meh;.

En/na/ Ho/

Ta/g'on/hkan/

Ma: tan; ma/ she/ hta: gu hehn: tu;

Ma/ tu; aw; pon hk'a deh[gu hehn: tu; aw; hk'a:

1. **Sa/ la[| ma yeh: tu; li[k'o{** hta[te: paw{ peu; te: paw{ g'aw leh lo/ kui; te: hpa/ hta[hk'a deh bvuh[taw{ ta/ she/.
2. G'a ma/ tu; ve aw; lawn te: hpa/ aw; pon ma/ hk'a: hta[ca? da[leh **aw; lawn eh? te: hpa/** hta[hk'a deh[yu; taw{ leh nyi she/.
3. **Li[hpu** hta[hk'a deh[g'aw she/.
4. **La[meu:** te hta: yeh: tu; ve aw; han te: hpa/ hta[hk'a deh[gu hehn: ta/ she/.
5. **Ma/ hk'a:** (aw; han te tcuh ve, le; gui: ve, maw: yeh: hk'eun) te: hpa/ hta[hk'a deh[gu hehn: ta/ she/. G'a ma/ tu; ve aw; lawn te: hpa/ hta[aw; chaw: | yeh; k'a ya: te: hpa/ leh te jaw; ta/ she/.
6. Ten; dan: hen: ya: te: hpa/ G'ui; sha ka: tcuh ga: ve aw; lawn te: hpa/ hta[hk'a deh[ka: g'a hpeh[tu; leh ma/ hta: G'ui; sha ga la: tu; aw; pon **bon law;** she/. Chaw ya: te: hpa/ hta[pe; pa g'a tu; ve leh; G'ui; sha te: g'a: ti? te la: g'a ve hta[daw: naw: ta/ she/.

Ma/ pi: kui; lo yeh: g'a ve ma/ hk'a: te: hpa/

1. Ten; dan: ma: ma/ she/ hta: ka[te: na[k'ai leh yeh: caw: ve maw: hk'eun te: hpa/ hta[gu hehn: ta/ she/.
2. Ma/ hta: jeh; da[ve, g'a: jeh: yan: leh te k'ai tu; aw; hk'a: te: hpa/ hta[aw; yan: hk'a deh[yu; leh la[meu: te hta: yeh: ve maw: hk'eun te: hpa/ hta[yeh: ma: ve ma: hpeh[tu; sha/ ti[te she/. Ten; dan: hen: ya: te: hpa/ leh; aw; teh; aw; na na g'a tu; leh hk'a deh[g'a[te la: tu; aw; pon aw; yan: hk'a deh[pi: tu; daw: law ve yo;. Aw; lawn lon? te: ma; ma/ peu; hk'aw[naw? te: ma; ma: k'aw[ca? ma/ k'ai she/ hta: ten; dan: hen: ya: te: hpa/ aw; teh; na g'a tu; sha/ ti[te she/. Ma/ ve aw; lawn te: hpa/ leh; te: paw{ te: yan: aw; yan: aw; leu? lo/ ve hk'a shu/, te: nyi ma aw; yan: pi: tu; htaw: lo/ la ve yo;.
3. Aw; lawn lon? ma/ peu; ve te: paw{ le le, na nyi yaw hk'aw[ve hk'a deh[te she/. Te: paw{ peu; te: paw{ yaw ma/ ve te: ceu; leh; ten; dan: hen: ya: te: hpa/ hta[hen: ta/ ve aw; lawn hta[hk'a deh[daw: naw: tu; ga pi: g'a ve yo;.
4. Sa/ la[| ma yeh: tu; li[k'o{ aw; hk'a: suh hk'a deh[yeh: leh o: ve aw; hk'a: suh gu hehn: ta/ she/.
5. Ma/ hta: aw; hk'a: lon? 4 ma; hta[sha/ ti[te.
 - a. O? k'o/ lon? hta[aw: law? hto ma/ – te k'ai tu; aw; hk'a: te: hpa/ leh; aw; lawn lon? hta[ca? da[leh g'a hpu: g'a maw; ta? ve aw; lawn te: hpa/ leh ca? da[la: tu; yo;.
 - b. Ma/ hk'a: aw; lawn aw; suh? hta[ca? da[leh daw: hk'a: aw; suh? k'o{ ma/ pi: she/ – Chi hk'e te g'a tu; aw; hk'a: lai? ma; caw; ve yo;.
 - c. Ten; dan: hen: ya: hta[yaw: hui hen: ta/ ve hta[ca? da[leh ma/ hk'a: te: ceu; ceu; te tcuh she/ – Chi hk'e te tcuh ve leh; yaw: hui hen: ta/ ve aw; lawn te: hpa/ hta[aw; teh; na g'a tu;, aw; mo/ leh kan? te pui? tu;, daw: hk'a: aw; suh? yu; taw{ pui? tu; aw; pon hpeh[ve yo;.
 - d. Ma/ pi: ta/ ve aw; lawn te: hpa/ hta[yu; yeh: pui? tu; ca? da[pi: she/ – Aw; lawn lon? te: ma; ma/ pi: peu; ve te: yan:, ten; dan: hen: ya: te: hpa/ lo/ kui; te: ka/ lo lo/ ve aw; ceu; hta[hk'a deh[daw: che{ leh yu; yeh: pui? tu; ga pi: ve yo;. Ma: te taw{ g'a ve hen: yu; hk'a: leh; yeh: ma: hpeh[leh pe; pa tu; htaw: te ma: g'a.
6. Ma/ pa/ hui aw; pon te pi: ve ten; dan: te hta: ma/ pi: ta? ve aw; lawn te: hpa/ leh chaw maw: te: hpa/ hui ve hen: yu; hk'a: hta[hk'a deh[k'aw[daw: nyi she/.
 - a. Na g'a law[law[k'o{ ma/ pi: ta?-aw la:
 - b. Na nyi yaw hk'aw[ma: ma: te pi: ta?-aw la:
 - c. G'a[te la: ve te: hpa/ hta[bon ui/ hkaw: yaw pi: ta?-aw la:

- d. Da[ve hen: yu; hk'a: te: hpa/ hta[ma: k'o{ pi: leh yaw: hui hk'a: yaw: hui chan/ nyi teh{ nyi tcuh pi: g'a ta?-aw la:
- e. Ten; dan: ya: te: hpa/ g'a hpu: g'a maw; ta? ve aw; ceu; te: hpa/ hta[yeun? pi: leh yaw: hui shi/ ta/ ve aw; ceu; hta[cu: leh k'aw[ma/ hteh/ pi: ta?-aw la:
- f. Yaw: hui yaw hk'aw[la: ve aw; yan: hta[nyi ma zuh/ chaweh ta/ leh law na pi: g'a ta?-aw la:
- 7. Ten; dan: ya: te: hpa/ g'a g'a[te la: tu; leh na nyi yaw hk'aw[te la: tu; aw; g'a: pi: she/. Ya[taw pui? ja: ve chaw aw; pon ya[taw ve ma: caw; ve hk'aw g'a g'a[te k'ai la: tu; aw; hk'a: ca leh nu: neh; ve hk'aw aw; g'a: pi: she/.
- 8. G'ui; sha hpeu[ma/ la: tu; ve aw; hk'a: leh ten; dan: ya: te: hpa/ aw; pon bon law; she/.

Sa/ la[| ma yeh: tu; li[k'o{ hta[yeh: tu; aw; hk'a:

1. **Aw; lawn lon? leh maw: yeh: hk'eun+** Aw; haw? lo ve aw; lawn 2 lawn hta[cu: leh g'a ma/ tu; yo;.
 - a. **Aw; lawn lon?** – Ten; dan: ya: te: hpa/ hen: ta/ ve aw; law lon? hta[na g'a tu; a ye: ui/ ja: ve yo;. Ma/ peu; ve te: yan: yaw: hui na g'a | ma: na g'a ve hta[shi/ hpeh[tu; na nyi yaw hk'aw[ve te: hpa/ te: pi: she/.
 - b. **Maw: yeh: hk'eun** – Ma/ hta: lo/ ve maw: yeh: hk'eun te: hpa/ hta[hk'a deh[bvuh[taw{ ta/ she/.
 - i. **LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{** – Aw; ha te: hpa/ hta[te: na[kaw/pi/ (copy) te ta/ she/
 - ii. Aw; mo/ leh jeh; da[peu; k'o bvuh[taw{ tu; aw; pon li[k'o{, li[bvuh[kui; te: hpa/ yeh: she/
 - iii. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ hta[htaw: ma/ hta: yu; yeh: hpeh[ve yo;. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ hk'aw caw; ve ma/ tu; aw; lawn te: hpa/ hta[ca? da[leh sa/ la[| ma yeh: ve li[k'o{ aw; hk'aw lo chi hk'e ve aw; mai? (SG) te ta/ she/.
2. **LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+** Ten; dan: ma/ hta: g'a g'a[te leh ma/ pi: caw: ve aw; hk'a: te: hpa/ bvuh[ta/ ve yo;. Chi hta[ten; dan: hen: ya: te: hpa/ hta[k'o{ ma/ pi: tu; ma: lo/. Na nyi yaw hk'aw[te tu; leh g'a g'a[te caw: ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[hk'a deh[te k'ai g'a tu;, te: na[g'aw ta/ she/. Na nyi yaw hk'aw[te hta: ten; dan: ma/ pa/ aw; pon caw: ve aw; lawn hta[*li[meh{ suh? haweh/* te leh bvuh[ma/ la: ta/ ve yo;. Chi ve leh;, caw: ja: ve aw; lawn te: ma; hta[ti? bvuh[ma/ la: ta/ ve ma: he{. Aw; ka/ aw; nu caw: ve aw; lawn te: hpa/ htaw: caw; cheh: she[ve hta[daw: naw: ta/ she/.
3. **Ten; dan: te: ma; te k'ai hta: aw; yan: hk'a deh[shawn/ teh pui? ve+** Aw; lawn lon? te: ma; le le hta[ca? da[leh ma/ yan: hta[k'o{ ga: ve ma: he{.
 - a. Ten; dan: hen: ya: te: hpa/ aw; lawn lon? hta[ma/ peu; tu; ceh ti? a ye: ma: ta/ leh ma/ ta/ ve aw; lawn eh? te: hpa/ hta[hk'a deh[na g'a tu; aw; pon ma/ yan: hta[aw; yan: hk'a deh[yu; leh ma/ she/.
 - b. Bon law; o? k'o/ pui ve aw; yan: hta: ma: k'o{, na nyi yaw hk'aw[te hta: ma: k'o{, jeh; da[tu; aw; lawn taw{ la hta: ma: k'o{, FT te: hpa/ hta[htaw: aw; yan: pi: she/.

Aw; lawn 1+ Li[hpu aw; lawn hk'a peu-e;

Aw; lawn lon?

G'ui; sha ve daw: law kui; leh; chaw ya: te: hpa/ co ha htaí/ hk'aw[ve g'a tu; aw; pon hpeh[ve yo;. Chi ve hk'a shu/, G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ pa{ k'ai ta? ve ca? da[k'aw da[ve, chaw ya: chaw: chaw: ca? da[k'aw da[ve leh hpan/ ce; ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ leh ca? da[k'aw da[ve aw; ceu; te: hpa/ k'aw[caw: da[hui da[la tu; aw; pon yo;.

Lo/ ve maw:

1. La[meu: te hta: yeh: tu; ve li[k'o{+
 - a. Ca? da[k'aw da[ve (aw; han 4 ma;+ G'ui; sha te hpan/ ve aw; lawn, chaw ya: ven: ba{ te ve aw; lawn, la[ka aw; lawn, Ye/su{ nyi: paw{ te: paw{ k'aw[ya[la ve aw lawn)
 - b. A/dan/ leh E:va[aw; lawn aw; han te ve (2 ma; te taw{ ta/ she/)

Aw; hk'ui? pui; taw:

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- A; hto[ma pa taw Ye/su{ hkri[hkan/ suh ta? la: ve le.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ten; dan: ya: te: hpa/ hta[na nyi yaw hk'aw[te: hta: caw: ve aw; ceu; ma: ma: caw; ve hta[k'o{ ma/ pi: leh aw; g'a: pi: she/. Yaw: hui yaw leh caw: ve aw; ceu; hta['cheun; ja: law' teh[k'o{ pi: she/.

'Ye/su{ leh; nga; hui ve ven: ba? hta[pa taw hkan/ suh la: ve yo;' teh[k'o{ ve taw: leh; caw: ve yo;. Ya[hk'a:, yaw: mi; gui; hk'o{ cheh: hta: kan? te ta? ve aw; lawn ma: ma: caw; ve yo;. Yaw: la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ve aw; lawn leh; aw; lawn lon? ma te: ma; hpeh[ve yo;. Li[hpu hk'aw k'o{ ma/ la: ta/ ve aw; lawn hta[hk'a deh[shi/ g'a tu; aw; pon, aw; hkui? pui/ tan; leh aw; leh meu: hk'a ga; ve li[hpu aw; lawn hk'a peu-e; hta[shi/ ta/ caw: ve yo;.

G'ui; sha te hpan/ ve aw; lawn

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

G'ui; sha te hpan/ ve aw; lawn hta[shi/ ta/ peu; ve hk'a shu/, aw; haw? lo ve aw; lawn te: hpa/ hta[hk'a; hk'e k'o{ hk'aw[la: tu; le+

- A/dan/ leh G'ui; sha hui ve ca? da[kui; hk'a; hk'e caw; le. (Aw;hkui?pui/ 1+26-27, 31)
- A/dan/ leh E:va[hui ve ca? da[kui; hk'a; hk'e le. Yaw: hui te: g'a: leh te: g'a taw: g'aw; da[ma: cheh: la:. (Aw;hkui?pui/ 1+2+23-25)
- A/dan/ leh te hpan/ ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ ve ca? da[kui; hk'a; hk'e caw; le. Ca: tu; hk'a bi: caw; cheh:-aw la:. (Aw;hkui?pui/ 1+29-30)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ **LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{** hk'aw ve aw; han 1+ G'ui; sha te hpan/ ve hta[ma/ pi: leh chaw ya: te: hpa/ ven: ba{ ma: te she/ hta: da[ja: ve ca? da[kui; aw; lawn 3 lawn hta[hk'a deh[shi/ hpeh[tu; k'o{ ma/ pi: she/.

Chaw ya: ven: ba{ te ve aw; lawn

Aw;hkui?pui/ 3+1-20 hta[g'aw she/.

AW; HA TE TCUH TU;

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ten; dan: hen: ya: 2 g'a: hta[ku; taw{ leh aw; han te tcuh she/.

“A/dan/ leh E:va na[u? te da[ve”

A/dan/+	(suh{ ceh; ha[sha? cheh: ve) E:va[-o; nga; hui G'ui; sha hkaw: ma: na leh ta: ca: k'o{ la: ve i? shi/ g'a ca: heu{-e ve pa taw G'ui; sha suh? jeh; la: ve hk'e kan? g'a te ca: ve ka[ha/ ja: ve law va;.
E:va[+	Yo; le:. Nga; hui ya: te: hpa/ ka[taw: yaw ha/ tcuh-a[ve;. Te: g'a: leh te: g'a ka[ma: hta: da[maw;. Chi a[keh? leu? leh ma: hpeh[la: tu; g'a daw: law ve ti? yo;! Peu; leh, suh{ hpa[a? po[veu[k'a g'a veu[-a; ve ka[a ci? ka[ma: da[teh; yo;!
A/dan/+	(Taw: g'aw; da[ve) Ta: k'o{ cheh: ! aw; suh? veu; tu; ka[ma: caw;. (te: kui jeh: she/ leh) hmmm . . . o: hta: ve aw; yan:-a; ka[daw: naw: tcuh-a[. O: hta: k'o, G'ui; sha nga; hui geh la; leh taw: yaw da[ve, te: geh ya[k'aw ju: to: ve. Chi beu; k'o, nga; hui aw; pa: -aw; ka[ma: cheh: g'a-o law. To nu: to sha[te: hpa/ ka[nga; hui-a[k'aw{ ja: leh hpaw to: k'ai-o;. nga; hui hkaw: ka[ma: na ga:-o law!
E:va[+	E ha[le:. Nga;-a[ka[gui[-a te ve law. Po/ hto:, nga; vui; hkaw: na leh yaw: k'o{ la: ve hk'e g'a[te-a ta? ve nga; vui;-a[nyi baw/ tcuh-a[ve;! Chi ve hk'a peu-e; hpeh[la ve vui;-a[pa taw!
A/dan/+	Ma: he{, naw;-a[pa taw! Naw; caw: ve te[chi? ma: te ta? maw;. A; hto[ma pa taw, vui; hkaw: ca na ta? ve na; ma: shi/-o[.
E:va[+	Nga;-a[ti? ta: k'o{, naw; ve ven: ba{ ti? yo;! (nyi ma ma: sha ve hk'aw, te: kui jeh: she/ leh) Law; hkaw? la: ve yo;. Naw; nga;-a[ku; de: ka[te[chi? te ma: g'a. A/dan/-o; o: hta: ve aw; yan: hk'e le: k'aw[hpeh[la heh? daw: la:.
A/dan/+	Chi ve aw[, G'ui; sha te: g'a: ti? te g'a ve, nga; ma: shi/!!
E:va[+	Po/ hto:, hk'e k'o hk'a; hk'e te-o. (g'a? hte[ku; leh aw; ba; hpaw: lo g'ui: taw{-e) Ya: pa/ 2 g'a:-o; ta: ya[da[cheh: ! Nga; k'o{ ve ka: aw la:. Naw; pa-a[, ca hto pi: pui?-a{ meh;. Naw; hui ya[da[cheh: ve ka: k'o, yaw: ka[nyi ma sha tu; ve ma: he{!
A/dan/+	(Kan? te kui; lo ga; ve, sha? lon? ma g'aw; ba; leh) Kan? te, kan? te, kan? te . . .

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

“A/dan/ leh E:va na[u? te da[ve” aw; han te tcuh ve aw; lawn leh Li[hpu hk'aw bvuh[ta/ la: ve aw; lawn hta[g'aw nyi peu; hta:, chaw ya: ven: ba{ te peu; hk'aw[naw? ya[nyi g'a hpu: g'a maw; ve aw; ceu; a; hto[ma caw; le.

- Aw;hkui?pui/ 3+8,10 - Chaw ya: ven: ba{ te cheh: hta: G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ lo ca? da[k'aw da[ve hk'a; hk'e hpeh[k'ai le.
- Aw;hkui?pui/ 3+12 - Chaw ya: ven: ba{ te cheh: hta: chaw ya: te: g'a leh te: g'a: aw; ka/ lo ca? da[k'aw da[ve hk'a; hk'e hpeh[k'ai le.
- Aw;hkui?pui/ 3+15 - Chaw ya: ven: ba{ te cheh: hta: chaw ya: leh hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; ka/ lo ca? da[k'aw da[ve hk'a; hk'e hpeh[k'ai le.

Chaw ya: ven: ba{ te ve aw; lawn leh; mi; gui; hk'o{ lo ma: k'o{, chaw ya: ve aw; li: aw; hk'a: htaw: ma: k'o{, aw; to ma: k'o{, ma: da[ve aw; ceu; ga; la ve yo;. Chaw ya: ven: ba{ ma: te she/ hta: k'o, ca: tu; hk'a bi: caw; ve, mi;

hi{ ve ma: caw;, i? ka[hto; ve ma: caw;, ma: da[ve daw: hk'a: htaw: ma: caw;. Chaw ya: ven: ba{ te peu; ve te: yan: hta: ka[tan; leh ma: da[ve aw; ceu; hk'a peu-e; caw; la ve yo;.

Chaw ya: ven: ba{ te ve hta[pa taw ca? da[k'aw da[ve aw; lawn 3 lawn hta[te lu; ta? la ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ **LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{** hk'aw ve aw; han 2+ chaw ya: ven: ba{ te ve aw; lawn hta[ma/ pi: leh ven: ba{ hta[pa taw g'a lu; ta? ve lawn 3 lawn hta[hk'a deh[shi/ hpeh[tu; k'o{ ma/ pi: she/.

Sa/sa/na/ kan?

G'ui; sha leh Yaw: te hpan/ ta/ ve aw; lawn hta[ma: k'o{ chaw ya: ven: ba{ te ve aw; lawn hta[ma: k'o{ Li[hpu pi/ ve aw; leh meu: hpaw: lo htaw: g'a maw; hpeh[ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Li[hpu hk'aw lo hpeu[ma/ la: ta/ ve aw; lawn lon? hta[yu; ma/ pi: she/.

Chi ve te: htai/ aw; hk'aw lo, G'ui; sha chaw ya: hta[g'a[ca ve aw; lawn hpeh[ve yo;. Yaw: leh; lu; k'ai ta? ve ca? da[k'aw da[ve te: hpa/ k'aw[caw: da[haw; da[la tu; daw: law ve yo;.

A/BRA/HAN/ – Aw; hkui? pui/ 12+1-3 hta[g'aw she/. G'ui; sha A/bra/han/ hta[yu; mvuh pi: leh bon na[pi: ve aw; lawn hpeh[ve yo;. A; hto[ma pa taw, G'ui; sha leh; A/bra/han/ hta[bon na[pi: ve le. (*G'ui; sha leh; yaw: hui ve cheh: kui; aw; ti hta[bon na[pi: ga: ve pa taw yo;.*) Li[hpu hk'aw lo, G'ui; sha mi; gui; hta[htai/ hk'aw[tu; aw; pon daw: law kui; caw; ve hta[g'a maw; hpeh[ve yo;. Ceu: cao; hta[cu: leh, G'ui; sha mi; gui; hta[bon na[pi: ga: ve yo;.

MO?SE/ – G'ui; sha leh; yaw: leh chaw ya: aw; ka/ lu; k'ai ta? ve ca? da[k'aw da[ve aw; ceu; k'aw[caw: da[hui da[la tu; pon chaw ya: te: hpa/ hta[aw; li: taw: hkaw: te: chi hkaw: pi: ta? ve yo;.

- Aw; li: taw: hkaw: te: hpa/ leh; co ha te: ma; aw; pon la; chaw ya: te: g'a: leh te: g'a: aw pon la; ma: he{ leh hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; ka/ lo caw; ve ca? da[k'aw da[ve aw; pon ceh la:.

Aw; li: taw: hkaw: 1-4 hk'a ga; leh; G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ lo caw; ve ca? da[k'aw da[ve aw; lawn hpeh[ve yo;. Peu; leh, 5-10 hk'a ga; leh a; hto[ma aw; pon le. (*Chaw ya: te: g'a: leh te: g'a: aw; ka/ lo ve ca? da[k'aw da[ve*) Aw; li: taw: hkaw: hk'a peu-e; leh; G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ lo caw; caw: ve ca? da[k'aw da[ve (Taw{ k'ai ve 21+3), Chaw ya: te: g'a: leh te: g'a: aw; ka/ caw; ve ca? da[k'aw da[ve (taw: pa ha? - Taw{ k'ai ve 21+12), leh chaw ya: leh hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; ka/ lo ve ca? da[k'aw da[ve (Taw{ k'ai ve 23+10-12) aw; lawn te: hpa/ hpeh[ve yo;. Chaw ya: hta[ga la: cheh: ve cheh: sha caw; sha hpaw: ca? da[leh aw; li: taw: hkaw: te: hpa/ caw; leh (O? k'o/ pui ve 13), te: g'a: leh te: g'a: aw; ka/ g'a g'a[te caw: ve aw; ceu; htaw: (O? k'o/ pui ve 23+1-9) caw; ve yo;. G'ui; sha leh; co ha te: ma; aw; pon ti? nyi ve ma: he{. Lai? hpaw: lo ui/ la da[la tu; nyi cheh: ve G'ui; sha hpeh[ve yo;. Chi hta[pa taw, G'ui; sha pe[la: ta? ve aw; li: taw: hkaw: te: hpa/ leh; chaw ya: ven: ba{ te ve pa taw g'a lu; k'ai ta? ve yo;.

Bon ma/ ve 28+1-14 hta[g'aw she/.

- G'ui; sha pi: la: ve aw; li: taw: hkaw: hk'a peu-e; hta[hk'a deh[na yu; leh te cheh: k'o, hk'a; hk'e le: ve aw; bon aw; shin? g'a hpeh[tu; le.
- G'ui; sha ka/ ti[te leh bon na[la: tu; ve aw; ceu; te: hpa/ leh; co ha hpaw: ti? ca? da[ve la; ma: he{ leh, aw; ka/ aw; nu hta[htaw: ca? da[ve la:.

G'ui; sha leh; l?sa/re/la{ chaw te: hpa/ hta[jaw: maw: leh tcuh ka/ pa/ te: hpa/ pi: ta? ve yo;. Yaw: hui leh; g'a ca: g'a daw; ve htaw: te: paw{ peu; te: paw{ ma[baw{ ve hta[g'a hkan/ ja: ve yo;. Aw; lawn k'o, l?sa/re/la{ chaw hui leh; G'ui; sha hta[jaw k'ai leh pi: ta/ ve aw; li: taw: hk'aw: te: hpa/ hta[ma: na yu; ve hta[pa taw yo;.

2 Ra/sa/van/ 7+14 hta[g'aw she/.

- A shu hta[ven: ba{ daw: hpfuh{ leh G'ui; sha geh bon law; tu; k'o{ pi: ve le. (*Chaw hk'a peu-e hta[k'o{ ga: ve ma: he{. Ya[hk'a:, ya[nyi co-e G'ui; sha ve ya: (Bon ya: shin? ya:) hta[k'o{ ga: ve yo;.*)
- G'ui; sha hta[yaw{ yan leh ven: ba{ daw: hpfuh{ ve k'o a; hto[ma hpeh[la tu; le. (*Yaw: ve mvuh: mi; hta[k'aw[ui/ la da[la pi: tu; yo;.*) Ya[nyi hk'a ga; caw: cheh: she/ ve aw; lawn te: ma; hpeh[ve yo;. Nga; hui ve a sha[hta[pon pi: la: tu; ve hta[ceh k'o{ ve ma: he{ leh nga; hui ve mvuh: mi; hta[htaw: gu pa la: tu; ve hta[k'o{ ma/ la: cheh: ve yo;. Chi ve leh; , G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ lo caw; caw: ve ca? da[k'aw da[ve, Chaw ya: te: g'a: leh te: g'a: aw; ka/ caw; caw: ve ca? da[k'aw da[ve leh chaw ya: leh hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; ka/ lo ve ca? da[k'aw da[ve aw; lawn te: hpa/ k'aw[caw: da[hui da[la tu; te la: cheh: ve hta[pa taw yo;.

La[ka aw; lawn `

Aw; lawn chi te: ma; leh; , an: tu; ui/ ja: ve aw; lawn lon? te: ma; hpeh[leh a ye: ui/ ja: ve aw; lawn htaw: hpeh[ve yo;. Aw; ka; aw; nu ve hpa/ sha/ te: hpa/ aw; hk'aw lo, yaw: hui ve g'ui; sha daw: caw: tu; aw; pon a shu yaw: hk'a: yaw: g'a co: ca: ve yo;. Ya[hk'a:, nga; hui bon ya: shin? ya: te: hpa/ aw; pon G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ja: ve aw; bon hta[pa taw yaw: ve Ya: hpu ti/ hta[mi; gui; hk'o{ lo peu; la: leh nga; hui aw; pon la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ta? ve yo;.

Kaw:law:seh: 1+19-20 hta[g'aw she/. A; hto[ma pa taw, Ye/su{ hkan/ suh ta? ve le.

- Aw; ceu; hk'a peu-e; , G'ui; sha leh k'aw[caw: da[hui da[la tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ hk'aw lo ve, aw; ha 3+ k'aw[ku pa ve aw; lawn leh aw; ceu; hk'a peu-e; G'ui; sha hta[k'aw[caw: da[hui da[la g'a hpeh[tu; Ye/su{ mi; gui; hk'o{ lo ya[la ve hta[hk'a deh[k'o{ ma/ pi: she/. Ya[hk'a:, a po/ aw; lawn hk'a peu-e; ma: k'o{ ma/ peu; ve ceh ceh ma: bi: law[g'a ta/.

Ye/su{ nga; hui hta[a ye: ui/ ja: ve kan? pi: ta? la: ve yo;. Aw; ka/ aw; nu chaw te: hpa/ bon ya: hpeh[la tu; aw; pon ti? ma: he{. Mvuh: mi; aw; pon aw; la[g'aw: hpeh[tu; nga; hui geh aw; veu; caw; ve yo;. Mvuh: mi; aw; pon aw; la[g'aw: hpeh[ve k'o{ ve leh; , Ye/su{ aw; to mi; gui; hk'o{ lo ya[la leh k'aw[caw: da[hui da[tu; te ta? la: ve hk'a shu/ , nga; hui htaw: G'ui; sha daw: law kui; hpeh[ve aw; ti te: ka; le le lo te: g'a: leh te: g'a: ga pi: ve kan? hta[k'o{ ga: ve yo;.

Ye/su{ nyi: paw{ te: paw{ k'aw[ya[la tu; ve aw; lawn

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

Hpeu[ma/ ve 21+1-7 hta[g'aw she/.

- Aw; leh meu: hta: , G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka; lo ve ca? da[k'aw da[ve aw; ceu; hk'a; hk'e hpeh[k'ai ve law le.
- Chaw ya: te: g'a: leh te: g'a: aw; ka; lo htaw: hk'a; hk'e hpeh[k'ai ve law le.
- Chaw ya: leh hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; ka/ lo htaw: hk'a; hk'e hpeh[k'ai tu; ve law le. Nga; hui aw; pon ca: tu; hk'a bi: hk'a law[caw; cheh: she; law la:. Nga; hui na; ve gaw; ve g'a hpu: tu; she; heh? la:.

LF te: hpa/ma/hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ hk'aw ve aw; han 4+ Ye/su{ nyi: paw{ te: paw{ k'aw[ya[la ve aw; lawn hta[ca? da[leh, aw? law? peu: hta: ka[G'ui; sha daw: law ta/ ve hk'e aw; ceu; hk'a peu-e; aw? law? hta: ve aw; yan: hk'a shu/te: paw{ k'aw[hpeh[la tu; ve aw; lawn ten; dan: ya: te: hpa/ hta[k'o{ ma/ pi: she/.

Aw; leh meu: taw:

Li[hpu a po/ aw; lawn hk'a peu-e; leh; aw; hkui? pui/ hta: ka[da[ja: nyi sha ja: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[G'ui; sha te hpan/ ve aw; lawn leh, aw; leh meu: ve aw; ceu; ka[hpeu[ma/ la: ta/ ve an: tu; ui/ ja: ve aw; lawn hpeh[ve yo;. Chaw ya: ven: ba{ te leh G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/ ma: k'o{, chaw: ya: chaw: chaw: ma: k'o{, chaw ya: leh te hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; aw; hk'o{ lo lu; k'ai shon: k'ai ta? ve ca? da[k'aw da[ve aw; lawn, G'ui; sha mi; gui; ya: hta[ha[ja: ve pa taw yaw: ve Ya: hpu hta[mi; gui; hk'o{ lo peu la: leh la[ka hk'o{ lo hkan/ suh ta? ve aw; lawn, Ye/su{ nyi: paw{ te: paw{ k'aw[ya[la tu; she; ve aw; lawn leh, aw; leh meu: k'aw[hpeh[la tu; ve aw; ceu; te: hpa/ aw; lawn Li[hpu hk'aw hpeu[ma/ la: ta/ ve yo;.

G'ui; sha naw; hta[ha[ja: ve yo;. Chi ve hta[pa taw, Yaw: ve te: g'a: ti? ve Ya: hpu hta[nga; hui aw; pon pi: la: ve yo;. Yaw: aw; to la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ta? ve pa taw, G'ui; sha leh chaw ya: aw; ka/, chaw: ya: chaw: chaw: leh, chaw ya: leh te hpan/ ta/ ve aw; ceu; hk'a peu-e; ca? da[k'aw da[ve te: hpa/ te: paw{ k'aw[caw: da[hui da[la ve yo;.

Aw; lawn 2+ G'ui; sha aw; pon a ye: ui/ ja: ve chaw ya:

Aw; lawn lon?

Chaw ya: hk'a peu-e; leh; G'ui; sha ve aw; ho[aw; han hta[shu/ da[tu; te hpan/ ta/ ve yo;. Chi hta[pa taw, G'ui; sha leh; chaw ya: hta[aw; hpufu: teh ja: ve yo;. Chaw ya: te: hpa/ leh; G'ui; sha ve aw; ho[aw; han hk'a shu/ te hpan/ ta/ ve k'o, chaw ya: te: g'a: le le hta[caw: da[hui da[ve hk'aw aw; chaw: g'a te da[ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ (SG)
 - a. G'ui; sha ve aw; ho[aw; han hta[shu/ da[ve chaw ya: hta[te hpan/ ta/ ve na nyi hk'aw:

Aw; hkui? pui/ taw:

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

Hkon/go/ mvuh: mi; aw; hk'aw lo, ceu: cao; te: hpa/ hpa/ 'meh ma; la?' te: hpa/ hta[ceu: cao; yeh; lo cheh: kui; pi: leh maw: taw? ve kan? hen: tchu ve yo. 'Meh ma; la?' te: hpa/ leh; yeh; k'a ma: caw; she/ ve htaw: ya: hu la ve pa taw, yeh; k'a ya: te: hpa/ yaw: hui hta[g'a[taw{ pi: ve leh ya[k'aw hpui: lo g'a cheh: ta; ve yo;.

- Ceu: cao; chi te: hpa/ leh; da[ve aw; mo; teh[k'o{ hpeh[ve yo; la: .
- Ceu: cao; a[keh? aw; vui; caw; ve aw; mo/ te: ma; ma; caw; aw la: .

G'ui; sha ve aw; ho[aw; han leh te hpan/ ta/ ve

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU; (SG)

Aw;hkui?pui/ 1+26-27 hta[g'aw she/.

- Chaw ya: te: hpa/ leh; aw; ka/ aw; nu te hpan/ ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ leh ma: shu/ da[ve la: . G'ui; sha leh; chaw ya: hta[te hpan/ hta: a; hto[ma te: ceu; hta[yu; leh te hpan/ ta? ve le.
- Chaw ya: te: hpa/ geh G'ui; sha leh shu/ da[ve a; hto[ma aw; ho[aw; han caw; le. Hpeh[g'a law k'o, ma: ma: k'o{ ma/ la: she/.

Chi: mvuh ve 139+13-16 hta[g'aw she/.

- Li[hpu tawn chi ve aw hk'aw lo, chaw ya: hta[ca? da[leh a ye: ui/ ve aw; lawn a; hto[ma te: ceu; k'o{ ma/ la: ta/ ve le.
- Li[hpu tawn chi ve leh; chaw ya: te: hpa/ aw; pon ceh la:, ma: he[leh, chaw ya: hk'a peu-e; aw; pon la: .

G'ui; sha leh; nga; hui chaw ya: te: hpa/ hta[Yaw: hta[shu/ da[ve aw; ho[aw; han hta[sha/ ti[ta/ leh te hpan/ ta/ ve hk'a shu/, aw; g'u: suh/ hk'a; hk'e hpeh[la tu; ve htaw: G'ui; sha ve li[daw aw; hk'aw lo bvuh[keu ta/ peu; ve yo;. A hk'e le: hpeh[la ta/ ve ma: he[G'ui; sha hpeh[tchu la: ta/ ve yo;.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

Yo?han; 3+16 hta[g'aw she/.

- Mi; gui; ya: te: hpa/ da[la tu; aw; pon G'ui; sha hk'a; hk'e aw; hk'a: gu ta? ve le.
- Chaw ya: te: hpa/ ven: ba{ ya: ma: he[ka[G'ui; sha hkan/ suh ta? ve la: . (Na nyi hkaw: chi te: ma; aw; pon, Ro?ma[5+8 hta[g'aw she/)
- G'ui; sha leh; nga; hui ve ven: ba{ hta[pa taw Yaw: ve ya: hpu hta[pe[la: leh nga; hui aw; pon hkan/ suh la: ta? ve k'o, Nga; hui leh G'ui; sha aw; pon hk'a; ma a ye: ui/ ja: ve le.

- O: hk'e te ve k'o, chaw ya: chaw: chaw: hk'a; hk'e k'aw[ca? te da[pi: caw: le.

Ngeh chaw-eh ve hk'aw g'a k'o{ k'o+ Li[hpu tawn chi te: ma; aw; hk'aw lo, G'ui; sha ve nyi maw; kui; hk'aw chaw ya: leh; a ye: ui/ ja: ve yo;. Chaw ya: hta[yaw: ve aw; ho[aw; han hk'a shu/ te hpan/ ta/ leh aw; e g'o: pe; hk'aw hta: ka[tan/ leh yaw: shi/ ta/ ve yo;. Chaw ya: hta[G'ui; sha a ye: ta/ ve pa taw, Yaw: ve ya: hpu ti/ hta[mi; gui; hk'o{ lo peu la: leh nga; hui aw; pon la[ka hk'o{ lo hkan/ suh ta? ve yo;.

Meh ma; la? te: hpa/ hta[ga pi: ve ceu: cao; aw; lawn te: paw{ k'aw[daw: nyi she/.

- A; hto[ma pa taw meh ma; la? hui hta[ga pi: ve aw; lawn chi ve hta[g'a jeh; da[ve te: yan:, nga; hui aw; teh; na g'a tu; aw; pon ga la: cheh: aw la:.

TE: G'A: TAW; TE: G'A: DAW: NYI TU;

Nga; hui te: g'a: le le leh; G'ui; sha aw; hpfuh: ta/ ja: ve chaw hpeh[ve yo;. Nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw htaw: hk'a shu/ yo;. Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[G'ui; sha aw; hpfuh: ta/ ja: ve chaw hpeh[ve pa taw, naw; htaw: o: hk'e nyi ma ta/ g'a hpeh[tu; aw; yan: yu; leh daw: nyi she/.

Aw; teh; hpeh[ta? ve aw; lawn+ Aw? law? peu: ve Hkri[ya: aw; mo/

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

Aw? law? peu: ve Hkri[ya: aw; mo/ te: hpa/ leh; chaw ya: te: hpa/ a ye: ui/ ja: ve teh[shawn/ ta? ve yo;. O: hk'e hta:, g'ui; sha te: hpa/ leh; te: g'a: leh te: g'a: a? yan: kan: pa[lu da[ve hta[te ta? ve yo;. G'ui; sha te: hpa/ ci/ yan; la: ve hta[g'a pon tu; aw; pon chaw ya: te: hpa/ hkan/ suh ve hta[g'a te ta? ve teh[a sho-e; chaw maw: te: hpa/ yon; ta? ve yo;. Hkri[hta[yon; ve bon ya: shin? ya: te: hpa/, yaw: hui yon; ve Hkri[leh; aw; ka/ aw; nu ve g'ui; sha te: hpa/ leh peun da[ve hta[shi/ ve yo;. Chaw ya: te: hpa/ hkan/ suh tu; lo/ ve a[keh?, nga; hui chaw ya: te: hpa/ aw; pon G'ui; sha aw; hk'a: gu la: ve, Yaw: ve te: g'a: ti? ve ya: hpu hta[mi; gui; hk'o{ lo peu la: leh, nga; hui aw; pon la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ta? ve yo; (Yo? han; 3+16). Jaw: maw; Ye/ su{ hkan/ suh la: ve hta[pa taw, chaw ya: te: g'a: le le leh; a ye: ui/ ja: leh aw; hpfuh: hk'a{ ja: ve chaw hpeh[tcuh la: ta? ve yo;. Chi ve leh; G'ui; sha mi; gui; ya: te: g'a: le le hta[ha[ja: ve pa taw yo;. Chi hk'e hpeh[la ve hta[pa taw, aw? law? peu: ve Hkri[ya: aw; mo/ te: hpa/ leh; ya: te shaw{ ve leh ya: eh? ti: peh/ ve te: hpa/ hta[tawn/ da[ta? ve yo;. Aw; lawn k'o, o: ve aw; yan: hta: ya: mi: paw la ve k'o ya[k'aw hpui: lo g'aw{ ba/ ve yo;. Ya[hk'a:, ma: paw she/ ve ya: eh? ma: k'o, aw; hk'eun ma: bi: ve ya: eh? ma: k'o, haw? hk'a[ya: mi: ma: k'o, aw; ce/ | paw sha ma: k'o, bon ya: te: hpa/ leh; G'ui; sha aw; hpfuh: ta/ ve hta[hk'a deh[na g'a leh ha[sha? pi: ve yo;. Ya[k'aw hpui: lo chi: ba/ ta/ ve ya: mi: eh? te: hpa/ hta[htaw: g'aw{ yu; leh a shu yaw: ve ya: hk'a shu/ a? hk'aw lo ha[sha? pi: ta? ve yo;.

Aw? law? peu: ve Hkri[ya: aw; mo/ te: hpa/ leh;, G'ui; sha leh; chaw ya: te: hpa/ aw; pon ha[pehn: ui/ ja: leh la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ta? ve hk'a shu yaw: hui htaw: chaw ya: te: hpa/ hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; yaw: hui ve kan? teh[shawn; ta/ ve yo;. Jaw: maw; Ye/ su{ ve aw; la[g'aw: te: hpa/ htaw: mi; gui; ya: te: hpa/ hta[G'ui; sha te ma/ ta? la: ve aw; hk'a: hpeh[ve ha k'a? ve leh ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[yaw: hui g'a[te ta? ve yo;.

O: te: yan: hta:, g'o: pe; lo ve a na/ lon? hpeh[taw{ la ve yo;. G'o: pe; lo ve a na/ lon? g'a hkan/ cheh: ve te: g'a:, i? ka{ hk'a deh[daw; k'o, a sha[g'a pon; ve yo;. I? ka[ma: daw; k'o, a sha[g'a shon: k'ai ve yo;. Ya[hk'a:, a na/ peh{ k'ai ja: ve aw; yan: htaw: hpeh[ve yo;. Chi hta[pa taw, Ro?ma[chaw hui a na/ peh{ la ve hta[k'aw{ ja: leh, a na/ caw; ve chaw hui hta[i? ka{ taw pi: ve a[keh? ya[k'aw hpui: lo shaw/ ba; pi: ve yo;. Yaw: hui aw; pon chaw ya: a sha[leh; a ye: ma: ui/. Ya[hk'a:, bon ya: shin? ya: te: hpa/ leh; yaw: hui hta[ma: shu/ da[. Yaw: hui leh;, a na/ g'a hkan/ cheh: ve chaw hui geh k'ai leh i? ka{ taw pi: leh ha[sha? pi: ve yo;. Bon ya: shin? ya: te: hpa/ leh; aw; ce; te da[ve leh ha[pehn: ve hta[yon; ve yo;. Yaw: hui aw; to a na/ lon? hta[pa taw suh-e pa; caw; ma: ve htaw:, yaw: hui ha[pehn: ve hta[hpeu[ma/ pi: ve pa taw chaw ma: ma: Ye/su{ hta[shi/ la leh yon; ve chaw hpeh[la ve yo;. Ceu: cao; htaw: aw; meu-e: meu-e: ui/ la ta? ve yo;.

TE: G'A: TAW; TE: G'A: DAW: NYI TU;

A shu yaw: ve aw; lawn hta[aw; yan: yu; leh hk'a deh[daw: nyi she/.

Naw; shu hta[te pi: g'a ve aw; ceu; hta[nyi maw; g'a hpeh[tu;, G'ui; sha ga la: tu; bon law; she/.

- G'ui; sha leh; chaw ya: hta[a ye: ui/ ja: ve chaw teh[shawn/ leh la[ka hk'o{ lo hkan/ suh la: ta? ve hk'e, naw; htaw: o: hk'e te pi: g'a-aw la:.
- Naw; hta[da[ve te la: hta: heh[, da[ve k'aw[te pi: cheh: la:.

Shu hta[da[ve aw; ceu; ma: te pi: g'a ta? ve k'o, G'ui; sha ven: ba{ hpeh: la: tu; aw; pon bon law; she/. Chaw ya: te: hpa/ hta[G'ui; sha hk'a shu/ nyi maw; pui? tu; bon law; she/.

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

- Aw; hpufuh: ma: caw; ve chaw (ma: he{ k'o) i ve chaw k'o{ ve leh; hk'a; hk'e ve chaw hta[k'o{ ga: ve le.
- Yaw: hui leh; G'ui; sha aw; pon a ye: ui/ ja: ve teh[shawn/ g'a hpeh[tu;, hk'a; hk'e le: ve aw; hk'a: te: hpa/ caw; cheh: le.

Aw; lawn 3+ G'ui; sha hta[ha[& aw; pa aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[

Aw; lawn lon?

Nga; hui G'ui; sha hta[ha[ve hpeu[ma/ pi: ve hk'a shu/ nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[tu; aw; pon Yaw: ku; yu; cheh: ve yo;. Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ ve lo/ kui; te: hpa/ hta[ga pi: ve aw; hk'aw lo nga; hui ve ha[pehn: ve hta[hpeu[ma/ pi: g'a ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. La[meu: te hta: yeh: tu; li[k'o{+
 - a. Ha leh; bon hkaw: te ve aw; han te tcuh ve (kaw/pi/ 3 ma; lo/ ve)

Aw; hkui? pui/ taw: – Ha leh; bon hkaw: te ve aw; han te tcuh ve

AW; HAN TE TCUH VE

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ aw; lawn 3 - Ha leh; bon hkaw: te ve aw; han te tcuh tu; ve hta[kaw/pi/ te ta/ she/. Aw; han te tcuh tu; aw; mo/ ya: aw; hk'aw lo ve chaw sheh{ g'a: hta[leu{ taw{ she/.

Taw: yaw pa/ aw; hkui? pui/ taw: yaw tu; + Te: paw{ te: yan; bon ya: shin? ya: te: hpa/ leh; "Hkri[aw; lawn hta[nyi maw; g'eu{ ma: keh; ve" chaw hpeh[cheh: ve law. Hkri[ve a sha[te[hk'a: leh Yaw: hkan/ suh ve aw; lawn hta[hk'a deh[na g'a leh ha[yu; pui? tu; htaw: shi/ tu; lo; she/. Yaw: hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hui lo/ ve aw; ceu; hta[ma: nyi maw; g'a ve k'o, aw; teh; aw; na ve sha tan: hta[ma: g'a she/ teh[k'o{ hpeh[ve yo;. (Te: hkui jeh: leh) Ya[nyi, nga; hui ha/ g'aw: ja: ve yeh; aw; hk'aw lo ca gui: to:-e sha/. Te: yeh; ti?-aw. Yaw: leh; zuh[hpui hk'aw lo g'a zuh[ta/ ve chaw na/ te: g'a: hpeh[ve yo;. Ha leh; bon hkaw: te ve sa/ la[yeh; o: ve te: yeh; lo ga; ve te: yan:...

Ha leh; bon hkaw: te cheh: ve sa/ la[(SL)+ He: . . . A shu cheh:-a; le! Te: g'a: g'a: cheh:-aw la:. Lo[la hpeh[aw la:. (ja{ nyi leh - lo[-e she/)

Chaw na/ (CN)+ (Aw; g'a: ma: caw; ve hk'aw taw: yaw she/) Cheh:-a; ve va;. Lo[la hpeh[-aw.

SL+ Hi:. Nga; aw; meh _____ meh ve meh;. _____ ceu: cao; -aw[ve meh;. Nga; naw; geh ca gui: la leh nga; hui ve ceu: cao; hk'aw bon yeh; ta{ la tu; ca ku; la ve. Nga; hui ve G'ui; sha leh; kan: pa{ ui/ ja: leh nga; hui hta[bon na[la: cheh: ve meh;. Chi ve aw; lawn naw; -a[ka[shi/ tcuh ga: ve.

CN+ (Beu[ve hk'aw, ku; leh) Nga; ma: la; g'a, tu ka[tu ma: ga;. Cheh: ha/ ja: ! Kan? ka[te ma: g'a leh shu yu; ba; la:-o;. Kan? ma: g'a te ve pa taw hpu ma: caw;, na{ tsuh: ka[veu; daw; ma: g'a, ca: tu; ka[ma: caw;, yeh; nga; hpu: ka[. . .

SL+ Yo;-eh[ne; . . . Chi ve aw[ha/ ja: ve ti? yo;. Ya[hk'a; naw; g'a hpu: cheh: ve aw; ceu; chi te: hpa/ hta[ga la: g'a ve te: g'a: g'a: caw;-aw va;.

CN+ (Aw; g'a: ma: caw; ve hk'aw) Nga; ve yeh; ya: k'a ya: te: hpa/ leh nga; ve aw; chaw: te: hpa/ , nga; cheh: ha/ ja: leh kan? ma: caw;-o ve pa taw, nga; -a[ba; ta?-o;. Naw; hui ceu: cao; hk'aw ve te: g'a: g'a: ga la: g'a tu; heh? la:. Aw; bon te leh k'o{ la: she/.

SL+ Naw; hta[ga la: g'a ve chaw-aw[nga; yo;. Naw; ve a sha[te[hk'a: aw; g'u: suh/ aw; pon nga; k'o{ ma/ la:-a. Naw; chi: hkui g'a hpu: g'a maw; cheh: ve leh; Yaw: a lo/ ma: he{ aw. A ma pa taw, naw; g'a hpu: cheh: ve aw; lawn naw; shi/-a; la: ! Heh[. . . chi ve hta[g'aw nyi, ven: ba{ ya: te: g'a: ve bon law; hkaw: hta[law;-a nyi, peu; k'o yaw: hta[yon; !

CN+	(Aw; g'a: ma: caw; ve hk'aw) Nga; aw; g'a: ma: caw; (Taw: yaw ve jeh: leh, heu; ve aw; hk'aw lo)
SL+	(Aw; suh/ ca{ hta:-a nyi leh) Naw; aw; suh/ ca{ paw{ cheh: she/ ve law! G'ui; sha bon hta[chi: mvuh ve yo;. Nga; sha? hki{ hkan/ tu; caw; ve! Nga; li[k'o{ eh? chi ve hta[teh-a? la:-a. Nga; aw; ka/ aw; nu ve yeh;-aw[k'ai leh G'ui; sha aw; lawn ca k'o{ pi:-a sha/. (Chaw na/ ve na/ paw pa: lo, hehn: chaw-eh ku; leh k'o{) Nga; hui bon law; la: tu; yo;. Ye/ su{ naw; hta[taw: yaw hk'aw[la: tu; ve hta[daw: naw: meh; (taw{ k'ai she/).
CN+	(Taw{ k'ai cheh: ve hta[g'a[nyi leh) hu:...
	(Te[chi? ta: te (ma: he{ k'o) te: ceu; ceu; te cheh: ta/ she/)

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Aw; han te tcuh ve aw; hk'aw lo a; hto[ma aw; lawn g'a maw; le.
- Chi hk'e le: ha leh; bon hkaw: te to: ve maw; jaw la:.
- Hk'e; hk'e caw caw te g'a cheh: law le.
- Chi hk'e le: ha leh; ve bon hkaw: te ve leh Ye/su{ ha leh; ve bon hkaw: te ve hk'a; hk'e peun da[kui; caw; le.

Li[hpu tawn ti? k'o nga; hui hta[hte: leh; hto la: ta/ ve leh; , chaw ya: hta[na/ tu; te ve aw; ceu; hta[G'ui; sha a ye: ta/ leh nyi cheh: ta/ ve hk'a shu/ nga; hui htaw: o: hk'e le: g'a hpeh[pi: law; ve yo;. Aw; lawn chi hta[ca? da[leh Ye/su{ Hkri[pi: la: ta/ ve taw: hkaw: te: hpa/ aw; hkaw lo G'ui; sha ve a lo/ hta[shi/ leh na g'a hpeh[tu; hpeu[ma/ la: ta/ ve yo;.

Ui/ ja: ve aw; li: taw: hkaw:

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Li[hpu tawn te hpa/ hta[bvuh[neh? ta/ she/. *Peu; k'o, aw; mo/ peh; leh aw; haw? lo ve Li[hpu tawn te: hpa/ hta[jeh; da[she/.*

Aw; haw? ve Li[hpu tawn te: hpa/ hta[g'aw leh g'a te caw: ve aw; lawn nyi: lawn hta[jeh; da[she/.
Ma[hteh/ 22+36-40 Lu?ka[10+27

Aw; haw? ve Li[hpu tawn te: hpa/ hta[g'aw leh aw; na lo ve aw; lawn leh shu/ da[ve Li[hpu tawn te: ma; hta[leu{ taw{ she/.
Ma[hteh/ 7+12 Ro?ma[13+9 Ga/la/ti{ 5+14

NA NYI YAW HK'AW[TE TU;

Aw; na lo ve Li[hpu tawn hta[g'aw nyi hta: aw; li: taw: hkaw: nyi: ma; chi a; hto[ma aw; lawn le.

- G'ui; sha hta[ha[
- Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[

Ye/su{ k'o{ ve aw; li: taw: hkaw: nyi: ma; aw; hkaw lo, hk'a; ve te: ma; leh; leu? leh a ye: ui/ ja: ve le. (*Ma[hteh/ 22+37-38 hta[te: paw{ k'aw[g'aw she/*)

- G'ui; sha hta[ha[

Paw?raw?hpeh[leh u?pa/te/ aw; li: aw; hk'aw lo a ye: ui/ ja: teh[shawn/ teh ta/ ve aw; li: taw: hkaw: te: ma; chi a; hto[ma hpeh[ve le.

- Naw; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[

A; hto[ma pa taw, Ye/ su{ leh; paw?raw?hpeh[leh u?pa/te/ aw; li: aw; hk'aw lo shawn/ teh ta/ ve aw; li: taw: hkaw: hta[yeh: ta? ve teh[naw daw: le.

- *Yaw: hui taw: hkaw: o: ve hta[g'a yeh: ve aw; lawn leh; chi hk'e yo;. "Nga; hui leh; G'ui; sha hta[ceh ha[leh chaw ya: hta[ma: nyi maw; g'a ve hk'a shu/ hpeh[ve hta[pa taw yo;. O: hk'e ma: he[k'o na nyi hkaw: ma: ma: taw[la g'a ve hta[Ye/su{ Hkri[shi/ leh chaw ya: hta[ha[tu; ve aw; lawn hta[htaw: Aw; leh meu: teh yeh: ta? ve yo;."*

Nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

1 Yo:han; 3+17, 1 Yo:han; 4+20, leh Ya/ko{ 1+27 hta[g'aw she/.

- *Aw; na lo ve Li[hpu tawn te: hpa/ aw; hkaw lo nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[tu; hk'a; hk'e ma/ la: ta/ le.*

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

G'ui; sha ha[pehn: ve aw; lawn leh lo/ cheh: ve chaw hta[nga; hui ga pi: ve aw; lawn chi nyi: ma; hk'a; hk'e ca? da[le.

- *Nga; hui G'ui; sha hta[ha[ve k'o, aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hui hta[g'a ha[ve yo;. Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ma: ha[g'a ve k'o, naw; G'ui; sha hta[aw; teh; aw; na ma: ha[she/.*

Lo/ ve chaw hta[ma: ga pi: pi:-eh; te leh G'ui; sha hta[ha[-a; teh[k'o{ cheh: ve k'o hpeh[g'a-aw heh? la:.

- *Ma: hpeh[g'a*

Chaw ya: te: hpa/ hta[aw; chaw: te da[pi: ve, lo/ ve hta[ga pi: ve leh, co ha ui/ la tu; ma: ma/ pi: ve law k'o, nga; hui leh; Ye/su{ Hkri[ve aw; la[g'aw: hpeh[g'a tu; heh? la:.

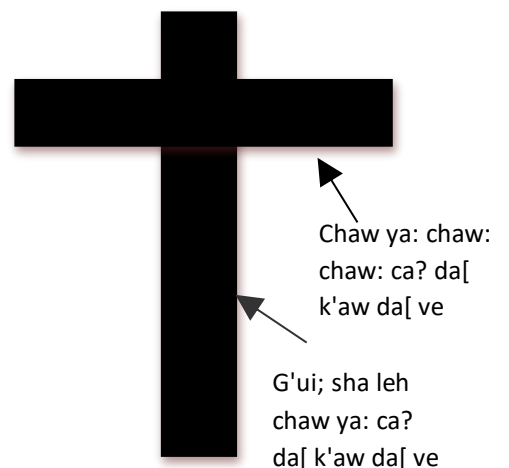
- *Ma; hpeh[g'a. Yaw; leh a?che[aw; lawn bvuh[ta/ ve taw: pa ha? hta[g'aw nyi hta:, nga; hui te caw: ve leh ma: te caw: ve hta[hk'a deh[hpeu[ma/ la: ta/ ve yo;. "Aw_ lawn k'o, nga_ aw_ meu_ ve te^ yan^, naw_ hui nga_ hta_ aw_ ca_ la^ ve yo_. Nga_ i^-ka^ shi^-ve te^ yan^, naw_ hui nga_ hta_ i^-ka^ taw la^ ve yo_. Nga_ hkeh^-chaw hpeh_ ve te^ yan^, naw_ hui nga_ hta_ ha_ yu_ la^ ve yo_." (Ma[hteh/ 25+35). Nga; hui leh; Ye/su{ Hkri[ve aw; teh; aw; na ve aw; la[g'aw: hpeh[ve hta[hpeu[ma/ tu;; Ye/su{ Hkri[leh; lo/ ve chaw te: hpa/ hta[ga da[tu; leh a ye: te da[tu; daw: law ta/ ve hta[taw: pa ha? aw; hk'aw lo hte: leh; k'o{ ma/ la: cheh: ve yo;.*

La[ka

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ *Ma/ la: ta/ ve la[ka aw; han hta[saw-eh: leh aw; mo/ ya: te: hpa/ hta[hto ma/ pi: she/.*

La[ka aw; han chi ve leh; nga; hui shi/ caw: ve aw; lawn hta[daw: naw: cheh: tu; ga la cheh: ve yo;. Caw: leh; caw; ve aw; aw; hk'a: lon? te: ma; leh; G'ui; sha leh chaw ya: ca? da[k'aw da[ve hta[tcuh? ta/ ve yo;.

Pa/ teh ta/ ve aw; hk'a: lon? te: ma; leh; chaw ya: chaw: chaw: ca? da[k'aw da[ve hta[tcuh? ta/ ve yo;. Aw; hk'a: lon? chi nyi: ma/ leh; te: ma; leh te: ma; g'a: va da[ta/ ve yo;. Te: ma/ ti? hu? ye; ma: g'a:. Chi hk'a shu/, aw; han chi leh; nga; hui a sha[te[hk'a: hta[htaw: hpeu[ma/ la: cheh: ve yo;. Aw; lawn k'o, nga; hui te: g'a: leh te: g'a: da[ve ca? da[k'aw da[hk'a: caw; hpeh[tu; G'ui; sha ga la: tu; ve hta[lo/ ve hta[pa taw yo;.

Naw; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ leh; a shu le

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Da[ve sa/ma/ri{ aw; lawn hta[aw; mo/lon? g'u: suh; aw; hkaw: taw{ leh g'aw ma/ pi: she/. Aw; han te tcuh tu; aw; pon, te: g'a: taw/ te: g'a: hta[leu{ taw{ leh aw; veu; pi: ta/ she/. Hk'a peu-e; 7 g'a: (haw? hk'a{ te: g'a:, chaw hk'aw: nyi: g'a:, paw hku: te: g'a:, le/vi{ te: g'a:, leh hkeh? chaw yeh; sheh; hpa: te: g'a:) lo/ ve yo;.

"Co ti[ha ta[g'a tu; hk'a; hk'e g'a te tu; le" teh[aw; li: taw: hkaw: shi/ pa/ te: g'a: Ye/su{ hta[na nyi pi: ve yo; ('G'ui; sha mvuh: mi; ga; tu; hk'a; hk'e g'a te tu; ve le' hta[k'o{ ga: ve yo;). Yaw: g'a te caw: ve aw; lawn nyi: lawn hta[k'o{ pi: ve yo;. Chi ve leh;, G'ui; sha hta[ha[leh aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[tu; k'o{ pi: ta? ve yo;. "Nga; ve aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw a shu le." teh[k'aw[na pi: hta: da[ve sa/ma/ri{ aw; lawn hta[k'o{ ma/ pi: ta? ve yo;.

Lu?ka[10+30-37 hta[g'aw she/.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Shu daw{ leh na/ ve hta[g'a hkan; ve chaw hta[da[ve sa/ma/ri{ shi/-aw la:.
- Chaw na/ hta[da[ve sa/ma/ri{ g'a maw; hta: yaw: hk'a; hk'e k'ai pi: law le. Aw; ka/ aw; nu ve chaw te: hpa/ leh ma: shu/ da[ve a; hto[ma law le.
- Chaw na/ hta[hk'a; hk'e ve hta[cu: leh ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve law le. Lo/ ve a[keh? leu? leh te: pi: ve law la:.
- Da[ve sa/ma/ri{ aw; lawn hta[ca? da[leh ma/ la: cheh: ve aw; ceu; a; hto[ma caw; le. Nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ leh; a shu hpeh[ve law le.
- Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve aw; lawn hta[ca? da[leh a; hto[ma hen: yu; g'a le.

G'a te caw: ve aw; hk'a:

Naw; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ aw; lawn daw: nyi she/. Yaw: hui aw; pon a; hto[ma te: ceu; naw; te pi: g'a le.

Aw; lawn 4+ Ui/ la da[la ve a sha[te[hk'a:

Aw; lawn lon?

Ye/su{ leh; aw; to, nyi ma, aw; chaw: aw; pa{ leh, co ha hpaw: te: nyi a[keh? te: nyi ui/ la da[la ve yo;. Nga; hui htaw:, Ye/su{ hk'a shu/ ui/ la da[la leh a shu yaw: ve yeh; k'a, ceu: cao; leh, aw; mo/ aw; tsuh[hta[ga pi: g'a ve chaw g'a hpeh[pi: ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. La[meu: te hta: yeh: tu; li[k'o{
 - a. 'Te: ceu; le hpaw: ui/ la da[la ve Ye/su{ aw; han (ten; dan: hen: ya: aw; pon te: g'a: te: ma; lo; ve)
2. Bvuh[taw{ g'a ve li[k'o{
3. Bvuh[taw{ g'a ve li[k'o{ aw; hk'aw, neh? g'a ve li[k'o{ eh? te: hpa/
4. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ hk'aw caw; ve ma/ tu; aw; lawn te: hpa/ hta[ca? da[leh sa/la[| ma yeh: ve li[k'o{ aw; hk'aw lo chi hk'e ve (SG) te ta/ she/
 - a. Lu?ka[2+52, aw; han

Aw; hkui? pui/ taw:

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- A sha[0-18 hk'aw[aw; ka/ ve ya: eh? te: g'a: a; hto[ma hpaw: ui/ la tu; lo/ ve le.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + Jeh; da[leh g'a ta/ ve aw; lawn te: hpa/ hta[li[k'o{ eh? hk'aw bvuh[teh ta/ she/ (k'aw[ca? hen: k'ai tu; ve aw; lawn aw; hk'aw lo g'a yeh: tu; yo;). Yaw: hui bvuh[taw{ ta/ ve aw; lawn aw; hk'aw lo, lo/ cheh: ve (ma: he{ k'o) ma: daw: nyi ga; ve aw; lawn te: hpa/ caw; ve k'o, aw; haw? lo ma/ la: ta/ ve aw; han hta[nyi leh taw: pa ha? yeh: leh k'aw[k'o{ ma/ pi: she/. Taw: pa ha? + aw; chaw: aw; pa{ mui; da[ve + Chaw chi ve te: g'a: shu hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; aw; chaw: (ma: he{ k'o) yeh; ya: k'a ya: lo/ ve teh[daw: la:.

Lu?ka[2+52

Lu?ka[2+52 hta[g'aw she/. "Ye_su^ leh_, cu^ yi_ ma_ yi_ ma^ k'o^, aw_ to ma^ k'o^, ui_ la leh, G'ui_sha ka_ chaw ya^ ka_ yaw^ hta_ nyi ma caw^ ve yo_."

Ye/ su{ ui/ la da[ve aw; hk'a: (4) ma; caw; ve yo;.

• Cu: yi/ ma/ yi/ hpaw:	Nyi ma ta/ hk'a:
• Aw; to ui/ la da[la ve	Aw; to
• G'ui; sha nyi hk'a: suh ve	Co ha
• Chaw ya: nyi hk'a: suh ve	Aw; chaw: aw; pa{ mui; da[ve

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + Bvuh[taw{ g'a ve li[k'o{ aw; hk'aw lo aw; hk'a: (4) ma; te ta/ leh aw; na lo ve aw; hk'a: (4) ma; hta[bvuh[taw{ ta/ she/. Te: na[hta: jeh; da[leh bvuh[taw{ ta/ ve li[k'o{ eh? te: hpa/ hta[aw; hk'a: (4) ma; aw; haw? lo neh? tcuh she/.

Nga; hui te: g'a: le le hta: Ye/su{ hk'a shu/ ui/ la da[la cheh: ve yo;. Nga; hui te: hpa/ ui/ la da[la tu; aw; pon lo/ ve aw; hk'a: (4) ma; hta[daw: nyi leh Ye/su{ hk'a shu/ ui/ la da[la tu; aw; pon hen: yu; leh a sha[te[k'ai caw: ve yo;.

Ye/su{ ui/ la da[la ve

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Ye/su{ Hkri[ve aw; to, caw; ve maw: leh, aw; chaw: aw; pa{ mui; da[kui; hk'a; hk'e caw; le. (Yaw: kaw:le[g'a ta[jaw ta? ve la:. Yaw: ve a? hk'aw lo da[a/ mi/ caw;-aw la:. Yaw: geh ca: tu; hk'a bi: caw;-aw la:. Yaw: li[g'aw pui? leh li[bvuh[pui? ve la:. Yaw: hta[ha[ve aw; pa aw; e caw;-aw la:.)
 - Ye/su{ leh; ha/ ve yeh; k'a hk'aw ui/ la ta/ ve yo;. Aw; lawn k'o, tu? tan: pi: tu; a? pui k'a/ te: ceh, ma: he[k'o, gu: eh? nyi: hkeh ti? caw; ve pa taw yo;. (Lu?ka[2+24 leh O? k'o/ pui 12+8 hta[g'aw nyi she/)
 - Ye/su{ leh; ca: law[daw; law[caw; ta? ve yo;. Aw; lawn k'o, yaw: ve aw; pa leh; kan? hk'a deh[caw; leh yeh; k'a ya: te: hpa/ hta[ha[ve chaw hpeh[ve pa taw yo;.
 - Yaw: leh; li[g'aw g'a leh li[bvuh[g'a ve chaw hpeh[ve yo;. Aw; lawn k'o, bon yeh; lo g'a hen: ta/ ve yo;.
- Ye/su{ leh; G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: te taw{ g'a hpeh[tu; yaw: geh lo/ ve aw; ceu; te: hpa/ caw; cheh: aw la:. A; hto[ma pa taw le.
 - Yo:han; 17+4 aw; hk'aw lo bvuh[ma/ la: ta/ ve, "Ye/su{ leh; G'ui; sha te tcuh ga: ve kan? hta[yaw: te peu; leh chi mi; gui; hk'o[lo G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: hta[yaw: taw{ la pi: law; peu;" teh[k'o[ta/ ve yo;.
- G'ui; sha ve daw: law kui; te bi: g'a tu; hpu shi hk'a; ma lo/ ve law le.
 - Ye/su{ leh; ha/ g'aw: ve chaw hpeh[ve yo;. Ya[hk'a; G'ui; sha ve daw: law kui; te bi: g'a ta? ve yo;.
- Ye/su{ leh; aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo ui/ la da[la ve yo;. Aw; ka/ aw; nu chaw te: hpa/ hta: Ye/su{ hk'a shu/ ui/ la da[la tu; te pi: g'a-aw la:. Hk'a; hk'e te pi: g'a le.
 - Te pi: g'a ve yo;. Aw; hk'a: lon? (4) ma; hta[cu: leh shu hta[ga pi: g'a ve yo;.
 - Aw; hk'a: lon? (4) ma; hta[cu: leh shu hta[ga pi: tu; aw; pon aw; yan: lo/ ve yo;.
- Ye/su{ aw; to, aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo ui/ la da[la tu; aw; pon, la[ha? hpeh[taw{ la ta/ ve la:. (ma: he[leh) aw; yan: caw: caw: hpeh[taw{ la ta/ ve la:.
 - Ye/su{ ui/ la da[la ve te: ceu; leh; 30 hk'aw[ve aw; yan: aw; hk'aw lo aw; yan: caw: caw: hpeh[la ta/ ve yo;.
- Ye/su{ Hkri[leh; aw; hk'aw[aw; yan: maw chaweh aw; hk'aw lo ui/ la da[la ta/ ve law k'o, nga; hui aw; pon aw; yan: hk'a; ma lo/ ve teh[daw: le. Hk'a; maw maw g'a gu hehn: caw: le.
 - Chaw ya: aw; pon aw; yan: lo/ ma: ve yo;. Chaw ya: te: hpa/ hta[ga pi: tu; aw; pon aw; hk'aw[aw; yan: maw chaweh, aw; yan: na/ri[ma: ma: g'a gu hehn: leh te pi: ga: ve nyi ma lo/ ve yo;.

Te k'ai caw: ve aw; hk'a:

Ye/ su{ hk'a shu/ aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo ui/ la da[la ve hk'e aw; ka/ aw; nu hpaw: hta: ui/ la tu; te pi: g'a ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + La[meu: te hta: yeh: tu; li[k'o[aw; hk'aw lo ve, aw; lawn 4+ 'Te: ceu; le hpaw: ui/ la da[la ve Ye/su{ aw; han hta[ten; dan: hen: ya: te: g'a: le hta[kaw/pi/ te pi: she/. (SG)

Aw? law? peu:, aw; baweh: eh? te: hpa/ aw; hk'aw lo caw; ve aw; han leh li[te: hpa/ hta[yu; ceh leh g'aw nyi she/. Peu; leh, naw; ve yeh; k'a, ceu: cao; leh, aw; mo/ aw; tsuh[aw; pon te pi: g'a ve aw; ceu; te: hpa/ hta[bvuh[taw{ she/.

Daw: naw: tu;+

- Te: shin? aw; hk'aw te g'a ve aw; ceu; hta[leu{ taw{ she/. Te ha/ ja: ve aw; ceu; hta[leu{ yu; ve k'o, te taw{ ha/ ve pa taw nyi ma lu; k'ai pui? ve yo;. Chi ve hta[pa taw, te sha ve kan? hta[aw: law? leu{ yu; leh te k'ai she/. Aw; hk'aw[naw? te: shin? ga; hta: heh[, aw; nu ve te: ma; hta[k'aw[leu{ yu; leh te k'ai she/.
- Ma: te jaw she/ ve kan? hta[leu{ yu; leh te k'ai she/.

Li[ma: bvuh[pui? ve chaw aw; pon — Aw; baweh: eh? te: hpa/ aw; hk'aw lo caw; ve aw; han aw; haw? lo bvuh[la: ta/ ve na nyi hk'aw: te: hpa/ hta[te: geh daw: nyi tcuh she/.

- Aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo, ui/ la da[la tu; te g'a ve aw; hk'a: hta[daw: nyi she/. Naw; a; hto[ma te: ceu; ma: te g'a she/ ve le.
- Naw; ve yeh; k'a aw; lawn daw: nyi she/. Yeh; k'a hk'aw lo, aw; hk'a: lon? (4) ma; ui/ la da[la cheh: -aw la:. Naw; ve yeh; k'a hk'aw lo, yeh; ya: k'a ya: te: hpa/ (ma: he{ k'o) te: g'a: g'a: hta[ui/ la da[la tu; aw; pon, chi ve te: shin? aw; hk'aw lo a; hto[ma te: ceu; te: pi: g'a le.
- Naw; ve ceu: cao; hta[daw: nyi she/ — Ceu: cao; ya: te: hpa/ aw; hk'a: lon? (4) ma; ui/ la da[la tu; a shu te pi: g'a le. Naw; htaw: a; hto[ma te: ceu; te pi: g'a le.
- Naw; ve aw; mo/ aw; tsuh[aw; lawn daw: nyi she/ — Yaw: hui hta[aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo ve te: ma; ui/ la da[la tu; a shu te pi: g'a le. Naw; htaw: a; hto[ma te: ceu; te pi: g'a le.

Aw; hk'a: lon? (4) ma; aw; hk'aw lo caw; ve Ye/su{ hk'e ui/ la da[la tu; aw; pon naw; te g'a ve aw; ceu; hta[daw: nyi she/. Naw; ma: te taw{ g'a she/ ve aw; ceu; a; hto[ma caw; le.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ten; dan: hen: ya: te: hpa/ hta[daw: nyi tu; aw; yan: ma: ma: pi: she/. Yaw: hui daw: hk'a: aw; suh? g'a tu; aw; pon, vai: vai: daw: nyi tcuh ve a[keh? aw; yan: ma: ma: pi: leh daw: nyi tcuh tu; a ye: ui/ ja: ve yo;.

Daw: nyi peu; ve te: yan:, daw: nyi g'a ta; ve aw; lawn te: hpa/ hta[k'aw[k'o{ ma/ tcuh she/. Aw; baweh: aw; hk'aw lo daw: nyi ya{ ja: ve aw; ceu; caw; ve k'o, aw; mo/ lon? te: geh k'aw[daw: nyi tcuh she/. (Te: g'a: le le daw: nyi tu; aw; yan: ma: law[ve law k'o, ten; dan: ya: te: hpa/ hta[a? hk'aw lo shi/ k'ai leh te: geh k'aw[daw: nyi tu; aw; g'a: pi: she/.)

Aw; lawn	Te: ceu; le hpaw: ui/ la da[la ve			
Ui/ la da[la tu; aw; pon	Cu: yi/	Aw; to	Co ha	Aw; chaw: aw; pa{
 <p>A shu yaw: aw; to</p>	Leu? leh shi/ ga: ve aw; lawn caw; ve k'o, li[k'o{ hta[g'aw she/	Ya[k'aw ju: to: she/	Aw; nyi te: hko: aw; ya: yu; leh bon law; she/	Aw; chaw: te: g'a: hta[aw; g'a: pi: ve li[bvuh[pi: she/

 <p>Yeh; k'a</p>	Yeh; k'a ya: te: hpa/ leh Taw: na? ve li/ daw nyi: ma; hta/ te: geh hen: yu; she/	Te: geh aw; ca: peu; ve k'o, hkeh: tsuh: pi: she/	Te: ha? le yeh; k'a bon law; kui; hk'aw aw; ho? te leh sheh k'ai she/	Ya: te: hpa/ hta/ ma: shi/ k'ai leh aw; hpaw: aw; mi: nyi: g'a: ti? gui: to: she/
 <p>Ceu: cao;</p>	Shin? nyi hta: g'a ka: ta? ve bon hkaw: hta[shin? taw{ te: nyi hta[g'a[te she/	Bon yeh; ya[k'aw hta[gu pi: she/	Ceu: cao; hk'aw caw; ve ceu: cao; sa/ la/ leh chaw maw: te: hpa/ aw; pon bon law; pi: she/	Aw; ka; aw; nu ceu: cao; hk'aw ve ceu: cao; ya: te: hpa/ hta[a? hk'aw lo ku; pi: leh la; daw; tu; ku; pi: she/
 <p>Aw; mo/ aw; tsuh[</p>	Hk'a{ law; aw; lawn hk'a{ ho? law; ho? hta[jeh; da[she/	Ven: hk'a{ aw; hk'aw lo ya[k'aw ju: to: leh a/ ma-ai{ g'aw{ she/	Hkri?sa/ma{ paweh: te hta: aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[a? hk'aw lo ha[yu; pi: she/	Ven: hk'a{ hk'aw caw; ve ya: eh? te: hpa/ leh baw? shi/ le; gui: pi: she/

Aw; leh meu: taw:

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU; (2-3 g'a: te: mo/)

Aw; mo/ eh? peh; leh (3 g'a: aw; leu? ta: caw; pi:), te k'ai g'a ve aw; ceu; te: hpa/ hta[k'aw[k'o{ ma/ da[tcuh she/. Daw: nyi ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ te bi: g'a hpeh[tu; aw; pon te: g'a: leh te: g'a: bon law; da[tcuh she/.

Aw; lawn 5+ G'ui; sha leh; Hkri[ya: aw; mo/ hta[ga da[ve kan? te tcuh ga: ve

Aw; lawn lon?

Hkri[ya: aw; mo/ hta[ga pi: ve kan? te tu; ku; yu; ta/ ve yo;. Nyi ma lu; leh lo/ cheh: ve ha; ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. Bvuh[taw{ g'a ve li[k'o{ - Aw; mo/ aw: mo/ peh; leh te: mo/ aw; pon li[k'o{ nyi: k'o{ lo/ ve
2. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{
 - a. Shu hta[ga pi: tu; aw; hk'a: - aw; han - te: mo/ aw; pon aw; han te: ma;
3. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ hk'aw caw; ve ma/ tu; aw; lawn te: hpa/ hta[ca? da[leh sa/ la[| ma yeh: ve li[k'o{ aw; hk'aw lo chi hk'e ve (SG) te ta/ she/
 - a. Shu hta[ga pi: tu; aw; hk'a: - aw; han

Aw; hkui? pui/ taw:

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU; (4 g'a: te: mo/)

Naw; hui ceu: cao; te cheh: ve a/si/a/sin/ te: hpa/ bvuh[taw{ nyi she/ (hpeh[g'a law k'o te cheh: ve aw; lawn hta[aw; han shaw-eh: taw{ hpeh[ve yo;).

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; mo/ eh? jeh; da[pe; k'o, yaw: hui te cheh: ve a/si/a/sin/ te: hpa/ hta[bvuh[taw{ tcuh she/. Pe; k'o, bvuh[taw{ ta/ ve a/si/a/sin/ te: hpa/ hta[bon yeh; ta{ ve chaw aw; pon (ma: he{ k'o) bon yeh; ma: ta{ ve chaw aw; pon te ta/ ve teh[aw; mai? te tcuh she/. Aw; mai? hk'a; nyi: ma; taw{ la law le. Pe; leh, ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ aw; pon daw: law leh te taw{ ta/ ve a/si/a/sin/ aw; pon ma: shu/ da[ve aw; mai? te: ma; k'aw[te she/. Hk'a; nyi: g'a: caw; law le.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

1. Ceu: cao; ya: te: hpa/ ceu: cao; hta[ca? da[leh hk'a; hk'e daw: le.
2. Ven:| hk'a{ ya: te: hpa/ ceu: cao; hta[hk'a; hk'e daw: cheh: le.
3. Ven:| hk'a{ ya: te: hpa/ bon ya: shin? ya: te: hpa/ hta[hk'a; hk'e daw: cheh: le.
4. Ven:| hk'a{ ya: te: hpa/ bon yeh; ta{ la cheh:-aw la:. (ma: he{ k'o) Yaw: hui hta[bon yeh; k'ai tu; ca ku; caw:-aw la:.
5. Ceu: cao; ma: caw; ve k'o, ven:| hk'a{ ya: te: hpa/ hk'a; hk'e k'ai tu; le.
6. Chi hk'e te ve k'o, G'ui; sha ha leh; nyi hk'a: suh hpeh[tu; heh? la:.

I?sa/ya{ 58

I?sa/ya{ leh; G'ui; sha leu{ yu; ta/ ve I?sa/re/la{ chaw te: hpa/ hta[li[bvuh[pi: ta/ ve yo;. Yaw: hui leh; ya[nyi nga; hui ceu: cao; aw; pon hen: yu; tu; caw; ja: ve aw; lawn te: ma; hpeh[ve yo;.

I?sa/ya{ 58+1-10 hta[g'aw leh te: geh daw: nyi she/

- I?sa/re/la{ chaw te: hpa/ a; hto[ma te cheh: ve le.
- Yaw: hui hta[G'ui; sha hk'a; hk'e te hk'aw[pi: ta? ve le.
- A; hto[ma pa taw, G'ui; sha o: hk'e te hk'aw[pi: ta? ve le.

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU; (4-5 g'a: te: mo/)

Aw; na lo ve Li[hpu tawn aw; lawn hta[jeh; da[tcuh leh ngeh chaweh ve hk'aw li[bvuh[taw{ tcuh she/ (ma: he{ k'o) aw; han shaweh: tcuh she/.

Aw; mo/ te: mo; le bvuh[| shaweh: ta/ ve aw; lawn hta[k'aw[k'o{ ma/ tcuh peu; hk'aw[naw?, te ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ leh chi beu[ceu: cao; aw; pon aw; bon caw; ve aw; lawn te: hpa/ hta[k'aw[na nyi pi: she/.

A? leh[leh aw; g'eu{

AW; MO/ EH? | LON? JEH; DA[TU;

Ma[hteh/ 5+13 hta[g'aw she/.

- A; hto[ma aw; pon nga; hui a? leh[hta[yeh: ve le.
 - *Da[keh; tu; aw; pon, ma: bvuh[k'ai tu; aw; pon, aw; hkui caw; leh ca: meh; tu; aw; pon*
- A; hto[ma pa taw Ye/su{ leh; bon ya: te: hpa/ hta["mi; gui; ve a? leh[" teh[yeh: ta? ve le.
 - *Nga; hui cheh: kui; aw; ti lo da[ve aw; g'eu{ g'a hpeh[leh mi; gui; hta[g'a g'a: pi: law; ve yo;.*
Da[ve aw; geu{ hpeh[ve hta[pa taw G'ui; sha a lo/ caw: ve hk'e, aw; pa: aw; kui cheh: ve
chaw te: hpa/ aw; pon da[ve a sha[te[hk'a: g'a caw; pi: ve yo;.
 - *Chi ve hk'a shu/, a? leh[leh; meh; ve aw; hkui hta[pi: la: g'a ve yo;.* *Aw; pa: aw; kui cheh: ve*
chaw te: hpa/ aw; pon nyi hk'a: suh g'a ve a sha[te[hk'a: ma/ pi: g'a ve bon ya: shin? ya: te:
hpa/ i ja: cheh: she/.

Ma[hteh/ 5+14-16 hta[g'aw she/.

- Hk'a; hk'e te leh nga; hui leu? leh aw; g'eu{ paw pi: g'a tu; le.
 - *Shu aw; pon aw; bon caw; ve kan? hta[te ve*
- Aw; bon caw; ve kan? hta[te ve pa taw hk'a; hk'e ve aw; bon taw{ lag'a hpeh[tu; le.
 - *G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: taw{ la g'a ve*

A? leh[leh aw; g'eu{ a po/

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

A po/ 1 hta[g'aw she/ – Hin/du/ ya: mi: te: hpa/ veu[ve veu[k'a: (Sa/ri/)

Ceu: cao; sa/ la[leh ceu: cao; ya: te: hpa/ ve daw: hk'a: aw; hk'aw lo, yaw: hui leh; faw? meh/ ve hta[g'a hkan/ ve teh[daw: cheh: ve yo;. Chi ve pa taw, ceu: cao; hta[ma: ca? da[ve aw; chaw: aw; pa{ te: hpa/ hta[G'ui; lawn sha lawn hto ma/ pi: tu; kaw{ ja: ve yo;. Ya[hk'a:, G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ja: ve shu hta[hpeu[ma/ pi: tu; aw; lawn g'a hen: peu; hk'aw[naw?, ceu: cao; hk'aw cheh: ta/ ve ya: mi: te: hpa/ hta[hk'a{ pa: lo cheh: ta/ ve chaw te: hpa/ hui ve lo/ kui; hta[la; tu; te: shin? aw; hk'aw lo, ca chan/ nyi to: tu; aw; g'a: pi: ve yo;.

Chi hta[pa taw, ya: mi: te: mo/ ca chan/ nyi to: hta:, hin/du/ ya: mi: 12 g'a: geh Sa/ri/ veu[k'a: 12 cu; ceh caw; ve hta[g'a maw; g'a shi/ ta? ve yo;. Haw ja: chi{ ja: ve aw; yan: hta: k'o, yaw: hui veu[ta/ ve Sa/ri/ veu[k'a: hta[tsuh: veu[tu; lo/ ve yo;. Yaw: hui geh Sa/ri/ veu[k'a: te: cu; ceh ti? caw; ve pa taw, yaw: hui ve veu[k'a: tsuh: hta:, vi hta: hk'a ga; a? hk'aw lo ceh g'a cheh: ta/ ve yo;. O: ve hta[g'a shi/ ve te: yan:, ceu: cao; sa/ la[leh; ya: mi: te: hpa/ hta[aw; g'a: pi: ve yo;. Yaw: hui geh sa/ri/ veu[k'a: sheh{ cu; caw; ve k'o te: cu; hta[law; pi: tu; k'o{ pi: ve yo;. Ceu: cao; hk'aw ve ya: mi: te: hpa/ htaw:, yaw: hui geh caw; ve veu[k'a: hta[lo/ ve ya: mi: te: hpa/ ve yeh; lo k'ai leh peh; pi: ga pi: ta? ve yo;. O: hk'e te pi: ve te: yan:, hin/du/ ya: mi: te: hpa/ leh; ha leh; ja: leh, ya: mi: te: hpa/ hta[yaw: hui aw; pon bon law; la: tu; k'o{ pi: ta? ve hk'a shu/, ya: hu ta/ ve ya: mi: te: hpa/ law ko, ma: paw la she/ ve ya: eh? aw; pon htaw: bon law; la: tu; k'o{ pi: ta? ve yo;.

A po/ 2 hta[g'aw she/ – Hk'a{ law; aw; pon i? ka{

Hk'a{ te: hk'a{ aw; hk'aw lo, i? ka[ha/ ja: ve aw; tcuh? aw; yan: g'a hpu: ta? ve aw; lawn te: ma; hpeh[ve yo;. O: ve aw; ti lo, ceu: cao; te: ma; caw; leh yaw: hui te: hpa/ leh;, ceu: cao; hta[te tcuh ga: ve G'ui; sha ve a lo/ aw; lawn hta[g'a hen: peu; hk'aw[naw?, ceu: cao; aw; ho? te: hpa/ leh; aw; ka/ aw; nu chaw te: hpa/ i? ka{ g'a yeh: tu; aw; pon aw; hk'a: tan; gu ve yo;. Yaw: hui leh;, la[sheh hta[cu: leh na/ baw/ du: pi: tu; ci? k'o{ te: hpa/

ca nga;-e ve yo;. Chi ve hta[aw; ka/ aw; nu chaw te: hpa/ g'a ka: hta: ma: daw: caw:. Aw; lawn k'o, i? ka/ du: tu; na? ja: ve teh[yaw: hui daw: ve pa taw yo;. Yaw: hui hta[na nyi pi: ve, la[sheh leh du: leh g'a tu; law k'o a; hto[ma pa taw o: hta: k'a ma: du: ve le. Ya[hk'a:; ceu: cao; aw; ho? te: hpa/ leh; ceu: cao; hk'aw[naw? pa? lo i? ka[na/ baw/ du: nyi tu; daw: che[leh, lo/ ve maw: te: hpa/ hta[ca nga;-e leh tan; du: ve yo;. 45 pe; ga; ve te: yan: i? ka[a ci? taw[la ve hta[pa taw yaw: hui ha leh; ja: ve yo;.

Ya[hk'a:; aw; lawn chi ve hta[g'a ka: ve bon ya: ma: he[ve chaw hui leh; yaw: hui hta[ma: daw: caw:. Aw; lawn k'o, g'a ve i? ka[hta[yaw: hui aw; pon ceh yeh: tu; yo; teh[daw: ve pa taw yo;. Ya[hk'a:; ceu: cao; ya: hui leh;; yaw: hui g'a hkan/ ca: cheh: ve G'ui; sha pi: la: ve aw; bon hta[g'aw nyi chi: mvuh leh, aw; ka/ aw; nu ve chaw hui hta[htaw: peh; pi: ga pi: ve yo;. Ma: maw maw aw; yan: aw; hk'aw lo, ceu: cao; ya: bon ya: shin? ya: hui hta[nyi baw; ve chaw te: hpa/ leh; yaw: hui geh la; leh, i? ka[na/ baw/ du: tu; aw; pon ga la: tu; ca k'o{ pi: la ve yo;. Yaw: hui leh;; te: g'a: leh te: g'a: ga pi: tu; aw; pon daw: che[ta? ve yo;. Te: hk'aw[hpa{ ga; ve te: yan:, yaw: hui leh; 80 pe; caw; ve i? ka[na/ baw/ hta[la[sheh leh du: pi: ta? ve yo;.

G'ui; sha ha[pehn: ve aw; lawn hpeu[ma/ pi: ve hta[pa taw i? ka[g'a yeh: ta? ve chaw te: hpa/ leh; yaw: hui hta[ta/ ui/ chi: mvuh pi: ta? ve yo;. Ceu; cao; aw; ho? te: hpa/ htaw: yaw: hui hta[bon yeh; lo la; leh G'ui; sha taw: hkaw: na la tu; ku; pi: ve te: yan:, yaw: hui bon yeh; lo la; leh G'ui; sha ve aw; lawn ca na la ve chaw ma: ma: caw; la ta? ve yo;.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Ceu: cao; o: ve te: hpa/ a; hto[ma te ta? le.
- Yaw: hui leh; paw sha ve chaw hpeh[ve la:.
- A; hto[ma hta[yeh: leh kan? te ta? ve le.
- A; hto[ma pa taw yaw: hui o: hk'e te ta? ve le.
- Yaw: hui o: hk'e te ta? ve pa taw, a; hto[ma aw; bon caw; ve law le.

Yaw; leh a? che[– Ma[htet 25+31-46

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ten; dan: hen: ya: te: hpa/ hta[Li[hpu aw; hk'aw lo bvuh ta/ ve aw; lawn hta[ca? da[leh lo/ ve aw; ceu; hta[nyi maw; pui? tu; ga pi: she/. "Nga; aw; meu[ve te: yan:, naw; ya[k'aw ma/ la: ve yo;" (ma: he[k'o) "Nga; na{ tsuh: yeh; lo cheh: ve te: yan:, naw; bon ma/ hkaw: ca[ba? te: hpa/ te leh feu la: ve yo;" teh[Ye/su{ Hkri[ma: k'o{ ta?. Chi ve leh;; aw; to hta[ca? da[leh lo/ ve aw; ceu; hta[te bi: pi: cheh: ve aw; ceu; hta[k'o{ ga: ve yo;.

Ma[hteh/ 25+31-46 hta[g'aw she/.

1. Yaw; leh a? che[a; hto[ma peun da[kui; caw; le.
2. Yaw; te: hpa/ te ve a; hto[ma caw; le. Yaw: hui ve g'ui; lawn sha lawn hpaw: (ma: he[k'o) aw; hta[hpaw: ve hta[k'o{ ga: ve la:.
3. Ye/su{ Hkri[ma/ ta? la: ve hk'a shu/ naw; hui ve ceu: cao; hk'aw lo, hk'a; hk'e g'a[te g'a cheh: le.
4. Ceu: cao; ya: te: hpa/ g'a[te g'a pui? law k'o, ven: | hk'a[law; hta[hk'a; hk'e aw; bon te pi: g'a tu; le.
 - Ceu: cao; hta[da[ve nyi maw; kui; caw; la tu; yo;.
 - Yaw: hui ve a sha[te[hk'a: htaw: pe; pa la tu; yo;.
 - Yaw: hui G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[leu? leh hen: yu; ga: la tu; yo;.

Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[ga pi: g'a ve aw; hk'a:

AW; MO/ EH? TE K'AI TU; AW; HK'A: (SG)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; mo/ te: mo/ le le hta[**LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{** aw; hk'aw lo caw; ve 'shu hta[ga pi: tu; aw; hk'a: 'aw; han hta[ma/ pi: she/.

Ha/ ve aw; tcuh? aw; yan: aw; hk'aw lo ceu: cao; te: hpa/ ga pi: cheh: ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[daw: nyi she/ -
 ca: tu; ma: caw; ve, i? ka{ shi? ve, veu[k'a: ma: caw; ve, cheh: kui; ma: caw; ve, cheh: ha/ na; gaw; ve, htawn/
 hk'aw cheh: ta/ ve. Aw; haw? lo pi: la: ta/ ve 'shu hta[ga pi: tu; aw; hk'a:' aw; han hta[nyi leh te: geh jeh; da[
 leh te she/.

Aw; tcuh? aw; yan:	Ceu: cao; te: hpa/ ga pi: g'a ve aw; hk'a:
Ca: tu; ma: caw; ve 	
I? ka{ shi? ve 	
Veu[k'a: ma: caw; ve 	
Cheh: kui; ma: caw; ve 	
Cheh: ha/ na/ gaw; ve 	
Htawn/ hk'aw cheh: ta/ ve 	

Aw; lawn 6+ Nga; hui ga da[pi: g'a ve aw; ceu;

Aw; lawn lon?

G'ui; sha leh; nga; hui ve ha/ kui; g'aw: kui; te: hpa/ hta[pon; k'ai tu; co: ca: tcuh ga: ve yo;. Aw; lawn k'o, nga; hui te: g'a: le le aw; pon Yaw: geh daw: law kui; caw; ta/ ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. La[meu: te hta: yeh: tu; li[k'o{ (SG)
 - a. Ceu: cao; sa/ la[Won/ leh na nyi hkaw:
 - b. Jo: and Ma/ri/ya/ hui aw; lawn daw: nyi tu;

Ceu: cao; sa/ la[Won/ ve daw: law kui;

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU; (SG)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ A po/ hk'ai ma/ pi: tu; ve hta[k'o{ ma/ pi: ta/ she/. A po/ na peu; ve te: yan: aw; haw? lo ve na nyi hkaw: te: hpa/ hta[na nyi pi: she/.

- Ceu: cao; sa/ la[Won/ ve aw; pa: aw; kui lo cheh: ve chaw te: hpa/ geh hk'a; hk'e ve ha/ kui; g'a hpu: g'a maw; cheh: law le.
- G'ui; sha ve daw: law kui; hk'a; hk'e caw; ve law le. Yaw: hui g'a hpu: g'a maw; cheh: ve ha/ kui; te: hpa/ hta[daw: nyi leh Ye/su{ Hkri[ma/ la: ve da[ve caw: ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[daw: nyi she/.
- Ye/su{ Hkri[ceu: cao; sa/ la[hta[a; hto[ma te tcuh ga: ve law le.

Ceu: cao; sa/ la[Won/ ve aw; lawn hta[g'aw ma/ pi: she/.

Ven: lon? te: ven: aw; hk'aw, ha/ g'aw: ja: ve ceu: cao; eh? te: ma; aw; hk'aw lo ceu: cao; sa/ la[te: g'a: caw; ve yo;. Yaw: ve aw; meh leh; Won/ teh[meh ve yo;. Yaw: aw; to ceu: cao; o: ve te: ma; aw; hk'aw lo pa la; ve ma: maw she/. Te: shaw? na[ga; leh, yaw: l?sa/ya{ 58 hta[g'a g'aw caw: ve aw; nyi hpeh[ve yo;. G'aw peu; hk'aw[naw? yaw nyi ma lu; leh haw/ cheh: ve yo;. Yaw: daw: nyi cheh: hta:, yeh; mi? ca htaw{ la hkaw: hta[g'a ka: ve yo;. Yaw: yeh; mi? hpaw nyi-a ve te: yan: Ye/su{ hta[g'a maw; leh, "Won/-o;, a; hto[ma te leh naw; haw/ cheh: ve le" teh[Ye/su{ yaw: hta[na nyi pi: ve yo;.

Te: nyi hta:, yaw: te mui; te jaw ve hk'e, G'ui; sha geh bon law; tu; aw; pon yaw: te: na[tu; ve yo;. Zuh[baweh: aw; hk'aw lo mi: ya: te: hpa/ huh[cheh: ve hta[pa taw, yaw: veu[k'a: pa peu; leh bon law; kui; aw; baweh: lo ta[i? gaw; leh; taw{ k'ai ve yo;. Bon law kui; aw; baweh: lo ga; ve te: yan:, kaw{ fai: hta[tu? she/ leh Li[hpu hta[hpeu[leh tan; g'aw ve yo;. O: ve te: shaw?, yaw: l?sa/ya{ 58 hta[g'a g'aw caw: ve aw; nyi hpeh[ve yo;. O: ve aw; hk'aw lo, G'ui; sha heu{ ga: ja: ve aw; hk'a: caw: ve hk'aw ca: tu; ce ve aw; lawn hta[g'a g'aw ve yo;.

Nga; hui leu{ yu; leh te cheh: ve ca: tu; ce bon law; cheh: ve aw; hk'a: ma: caw: she/+ shu hta[faw? meh/ ve leh ma: hte: ma: caw: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[yu; ba; cheh: la:, faw? meh/ ve hta[g'a hkan/ cheh: ve chaw hta[pon; pi: cheh: la:. Aw/ meu[ve chaw hui hta[ca/ pi: leh, yeh; k'a ma: caw; ve ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta[naw; hui ve yeh; mi? hpaw pi: cheh: la:. Veu[k'a: ma: caw; ve chaw hui hta[feu? pi: deh pi: tu;, naw; hui ve aw; ceu; aw; hk'a: te: hpa/ hta[htaw: ga pi: tu; leun: cheh: la:.

Yaw: li[hpu k'aw[ca? leh g'aw k'ai ma: g'a hpeh[ta? ve yo;. Li[hpu tawn ve aw; lawn hta[g'a: hte[daw: nyi cheh: ve yo;. G'ui; sha leh; ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta[chi hk'e taw taw sha/ ti[ta; cheh: ve law k'o, a; hto[ma pa taw yaw: aw; to hpu shi ha/ ve g'a hpu: g'a maw; ta? ve le. Yaw: aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/

htaw: ha/ kui; chi ve hta[g'a taw; da[cheh: ve hta[yaw: g'a maw; g'a shi/ cheh: ve yo;. Yaw: hui te: hpa/ leh aw; teh; aw; na faw? meh/ ve hta[g'a hkan/ cheh: ve chaw te: hpa/ hpeh[ve yo;. Won/ aw; to htaw: yaw: ve yeh; k'a hta[hk'a bi: hk'a law[ca; pi: ma: g'a leh lo/ ve na{ tsuh: te: hpa/ htaw: vui; pi: ma: g'a hpeh[cheh: ve yo;. Yaw: k'aw[ca? leh daw: nyi ve, "G'ui; sha hk'a; lo cheh: ta/ ve le. Li[hpu tawn chi ve, nga; leh nga; ve aw; pa: aw; kui lo cheh: ta/ ve chaw hui ve lo/ kui; hta[hk'a; hk'e te haw/ da[g'a tu; le."

Yaw: daw: nyi cheh: hta:, yeh; mi? eh? hta[ca htaw{ la hkaw: g'a ka: ve yo;. "Te: na[te: suh{ a shu na/" teh[yaw: daw: nyi leh yeh; mi? hpaw pi: tu; tu k'ai hta:, "A shu leh na/." Yeh; mi? aw; ba; hpaw: lo yaw: aw; hkaw: g'a ka: ve, "Nga; Ye/su{ meh;." "A shu k'o{ ve na?" yaw: te: paw{ k'aw na nyi ve. "Nga; Ye/su{ k'o{ ma," yaw hk'aw[la: ve aw; hkaw: hta[g'a ka: ve te: yan:, "aw; teh; aw; na, naw; a shu le k'o{ ma." "Won/, nga; Ye/su{ meh;. Naw; ve nyi ma hk'aw shi/ ga: ja: cheh: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[nga; g'a ka: cheh: -aw. Naw; nyi ma hk'aw sho[sha[cheh: ve aw; ceu; hta[hto ma/ la: she/."

Cu: yi/ caw; ja: ve aw; hkaw: hta[g'a ka: ve yo;. Yaw: yeh; mi? hpaw leh hk'a deh[nyi pi: -a ve htaw: na{ ho[ja: leh a? g'ui; ha hta[ti? g'a maw; ve yo;. Ya[hk'a:, o: ve leh; Ye/su{ law teh[yaw: daw: heu{ ta/ ve yo;. "Lo[la hpeh[ve yo;, G'ui; sha-o;" teh[k'o{ pi: ve te: yan:, "Ma; lo[la-o. Naw; ve nyi ma hta[te sho[sha[la: cheh: ve aw; lawn hta[shi/ hpeh[tu;, yeh; pa: yeh; kui lo ca nyi to: -e sha/." O: ve hta[g'a ka: hta: yaw: an: ja: leh te: geh k'ai tu; daw: che{ ta? ve yo;. "Ya[k'aw ju: to: hta: sha/ ti[te. Mvuh: ye; la; ja: law meh;. Hk'eh: ka[caw; ve. Aw; lawn k'o, a? k'a[yeh; ma: caw;."

Yaw: hui yeh; pa: yeh kui lo ya[k'aw ju: to: leh yeh; te: yeh; hta[hpa; k'ai peu; k'aw[naw?, yeh; sheh/ ma te: g'a: leh; yaw: ve ya: te: hpa/ g'a ca: g'a daw; tu; aw; pon yaw: ve aw; to hta[haw: ca: ve kan? hta[te ve aw; lawn Won/ Ye/su{ hta[k'o{ ma/ pi: ve yo;. Peu; leh, aw; ka/ aw; nu te: yeh; lo ga; ve te: yan; tzuh/ daw; bvuh[leh mi: ya: hta[daw[pui? ja: ve aw; hpaw: aw; lawn htaw: k'aw[k'o{ ma/ pi: ve. Hk'a[ho? law; ho? ve yeh; lo ga; ve te: yan:, aw; ho? o: ve te: g'a: yeh; g'o[te: hpa/ da[a/ mi; g'a tu; ka/ ti[pi: la: leh hpu shaw hpo{ ve htaw: g'a ve hpu te: hpa/ hta[ma[teh-o; te peu;-e ve aw; lawn k'aw[k'o{ ma/ pi: ve yo;.

Ven: k'aw ji lo ga; ve te: yan:, yeh; da[yeh; ji caw; caw: ve htaw: aw; pe[nu: ja: leh fa{ peh ja: ve yeh; te: yeh; lo ga; ve yo;. Pa[ce ngaw ngaw k'ai ve yeh; hta[la[naw ju{ ta/ leh, Won/ k'o{ ve, "yeh; o: ve hta[maw;-aw la:. Ya: eh? aw: g'a: leh aw; e cheh: ta/ ve yo;. Yaw: hui ha/ g'aw: ja: leh yeh; to? la[ka[pa{ ce yo; ce:. Yaw: hui aw; pon ca: tu; ka[ma: caw; leh hk'a; hta[ka[na/ gaw; cheh: maw[." O: ve aw; yan: aw; hk'aw lo, yaw: hui yeh; pa: lo da[ja: ve yeh; nyi: yeh; te cheh: ve yo;. Aw; haw? pa? lo la[naw k'aw[ju{ ma/ pi: leh, "aw; haw? lo k'aw[nyi-a nyi, aw; e aw; ya: ya[k'aw ju: leh i? ka[ca hk'o to: ve. Ya[hk'a: o: ka[lo i? ka[ma: caw;."

Ya[k'aw peh; kui; lo ga; ve te: yan:, haw/ hkaw: hta[g'a ka: ve yo;. Haw/ hkaw: ka: kui; lo Won/ g'a[nyi ve te: yan:, Ye/su{ haw/ cheh: ve hta[yaw: g'a maw; ve yo;. Won/ nyi ma lu; leh hpeh[baw; cheh: ve hk'a shu/ Ye/su{ aw; to htaw: yaw: hk'a shu/ hpeh[cheh: ve hta[yaw: g'a maw; g'a shi/ ta? ve yo;. Won/ Ye/su{ hta[taw: yaw pi: tu; co: ca: ve htaw:, Ye/su{ yaw: hta[k'u? ti/ ta/ leh yaw: hta[nyi leh k'o{ ve, "Won/-o;, naw; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw aw; pon naw; nyi ma lu; cheh: ve hk'e nga; htaw: o: hk'e hpeh[cheh: ve hta[naw;-a[ma/ la: ga: ve yo;."

Te: caw ha?, yaw: leh; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ aw; pon daw: maw; g'eu{ caw; taw{ la ve yo;. O: hta: Ye/su{ taw: tan; yaw ve aw; lawn te: hpa/ hta[yaw: ve meh{ shi/ aw; hk'aw lo hk'a taw/ leh{ g'a maw; ve yo;. Ye/su{ leh; Won/ ve ceu: cao; hk'aw cheh: ve chaw te: hpa/ ha/ g'aw: ja: ve htaw: te: g'a: leh te: g'a: peh; pi: ga pi: cheh: ve hta[k'o{ ma/ pi: ve yo;. Yaw: hui ve ca; hk'a a ci? peh; taw{ ta/ leh mvuh[hk'u aw; hk'aw lo ha[sha? ta/ ve yo;. Aw; leh meu: te: shin? ga; ve te: yan:, yaw: hui peh; teh ta/ ve ca; hk'a hta[bon yeh lo yu; la; leh bon chi: mvuh peu; hk'aw[naw? yaw: hui a[keh? ma: g'a ca: ve chaw hui hta[peh; ca; pi: ve yo;. Chi ve hk'a shu/, sha peh; te: hpa/ htaw: peh; pi: ga pi: ve yo;. Ya: mi: te: hpa/ htaw: aw; pa: aw; kui cheh: ve meh:

chaw: ma hui geh k'ai leh ga da[ha[sha? da[pi: ve, i? ka{ tsuh: pi: ve, ca: tu; te pi: ve leh, na/ gaw; cheh: ve ya: eh? hta[htaw: ha[sha? pi: ve aw; lawn hta[Ye/su{ k'o{ ma/ pi: ve yo;.

Ye/su{ k'o{ ma/ pi: ve hk'e, kan? te pa/ te: hpa/ kan? g'a te ca: cheh: ve hta[Won/ meh{ shi/ hk'aw hk'a taw/ leh{ g'a maw; ve yo;. Ha pa hpfuh: chi ma ma ma: g'a ve htaw: yaw: hui leh keun; da[ve hk'e aw; hpfuh: g'a leh yeh; k'a ya: hui hta[hk'a deh[ca; pi: taw pi: g'a cheh: ve yo;. Ye/su{ leh; yaw: hui ve yeh; aw; lawn htaw: k'o{ ma/ pi: ve yo;. Aw; tcuh? aw; yan: pa k'ai ve hk'e aw; shi/ aw; nu te: hpa/ g'eu[jaw[peu; hk'aw[naw?, yaw: hui ve yeh; htaw: pe; pa k'ai ve yo;. Ui/ ja: da[ja: ve yeh; ma: he{ htaw:, ka{ ve leh mvuh: ye/ hta[tawn/ da[hkan/ g'a: ve yeh; leh da[keh; ve yeh; te: hpa/ hpeh[cheh: ta/ ve yo;. I? ka{ hta[ca? da[leh, te caw ha? da[ja: ve i? ka{ deh; aw; hk'aw lo da[ja: keh; ja: ve i? ka{ hta[ya: mi: leh ya: eh? te: hpa/ g'a yeh: cheh: ve hta[k'o{ ma/ pi: ve yo;. Cheh: sha caw; sha hpaw: hta[ca? da[leh, te: yeh; le le lo/ ve a? k'a[yeh; htaw: caw; ta/ ve hta[Won/ g'a maw; ve yo;. Ven: hk'aw lo htaw:, peu; ta{ sho[sha[ve a/ ma-ai{ te: hpa/ htaw: keh; leh[k'ai peu; ve yo;. Suh{ ceh; lon? aw; haw? lo ya: eh? te: hpa/ baw? shi/ hte[leh ha leh; ha k'a le; gui: cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. K'aw[ca? leh pe; pa ve a sha[te[hk'a: aw; lawn k'o{ ma/ pi: ve yo;. Aw; to haw: ca: leh ya: g'a ca: g'a daw; tu; te cheh: ve ya: mi: te: hpa/ leh; da[ve kan? hta[cu: leh a sha[hu cheh: ve hta[htaw: Won/ g'a maw; ve yo;. Tzuh; bvuh[pa/ htaw: yeh; k'a aw; pon da[ve aw; hpaw: leh da[ve aw; pa hpeh[cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. Aw; ho? aw; na; te: hpa/ htaw: hte: li: caw: li: aw; hk'aw lo u? peun; cheh: ve yo;..

Ye/su{ te: paw{ k'aw[k'o{ pi: ve, "Won/-o;, naw; ve ceu: cao; hta[nyi she/." Yaw: g'a maw; ve aw; ceu; leh; ceu: cao; aw; hk'aw lo haw? hk'a{ te: hpa/ htaw: hk'a bi: mui ta/ leh ha leh; ha k'a ve aw; hk'aw lo, G'ui; sha bon hta[g'aw nyi chi: mvuh leh bon law; cheh: ve yo;. O: ka/ lo, Won/ bon ma cheh: ve, ma/ ve she{ ve kan? hta[te cheh: ve leh, ha[pehn: ve aw; hk'aw lo na yu; leh Hkri[ya: aw; mo/ hta[sheh k'ai cheh: ve yaw: g'a maw; ve yo;. Ye/su{ k'aw[k'o{ ma/ pi: ve, "Won/-o;, naw; g'a maw; ve aw; ceu; chi te: hpa/ leh; naw; ve aw; mo/ aw; tsuh[aw; pon nga; ve daw: law kui; hpeh[ve yo;. O: hk'e hpeh[k'ai tu; aw; pon naw; aw; ho? te leh tan; sheh k'ai she/."

Won/ g'aw; hk'a{ leh k'o{ ve, "Ya[hk'a: Ye/su{-a;, nga; ha/ g'aw: ja: k'o{ ma." Ye/su{ k'aw[k'o{ pi: ve, "I?sa/re/la[chaw te: hpa/ hta[la: tsuh: g'ui; nyi hta[hpan/ k'ai hta: a shu aw; ho? te leh shi/ k'ai pi: ta? ve le. Chaw nga: hin? g'a: aw; pon (ya: mi: leh ya: eh? ma: pa: she/), hk'ao/ mo: nga: di; leh nga: eh? nyi: hkeh hta[a shu pi: ta? ve le. Za/ra/ta{ ven: lo cheh: ve meh: chaw: ma leh yaw: ve ya: pa/ hui aw; pon a shu hta[cu: leh sheh{ hk'aw[hk'a ga; jun/ meu-e leh sha/ lon/ chu ma: peu; k'ai pi: law; ve le. Ga/li/le: g'ui; po hta[ta[i? gaw; leh; cheh: tu; a; shu; taw: pi: ta? ve le." "Naw; te ta? ve yo; G'ui; sha-o;" teh[Won/ yaw hk'aw[pi: ve yo;. "Hk'e k'o Won/-o;, Nga; k'o{ la: ve hk'e na yu; leh te k'ai she/. A ci? ceh ti? caw; ve htaw: naw; geh caw; ve aw; ceu; hta[peh; pi: ga pi: she/. Nga; daw: law ta/ ve hk'e naw; ve Hkri[ya: aw; mo/ aw; pon co ha hpaw: ma: k'o, aw; to aw; suh/ aw; sha; hpaw: ma: k'o ga pi: te pi: she/. Nga; htaw: naw; ve mvuh: mi; hta[gu nai la: tu; yo;."

G'a{ hpfuh k'a/ bvuh/ hkaw: hta[g'a ka: ve te: yan: yaw: naw: la ve yo;. Yaw: mi: ma tcuh/ she/ leh ka/la/ka/ beh ta/ ve te: pa? lo cheh: ta/ leh yaw: hta[ja{ nyi cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. Won/ leh; mui hkaw: hk'o{ lo mui ta/ ve yo;. A/ mi; k'aw{ fai: htaw: suh k'ai-o; law. Te: caw ha? yaw: naw: la leh aw; pa: aw; kui lo Ye/su{ hta[g'a[ca nyi ve htaw: Ye/su{ hta[ma: maw;. Yaw: an: ja: ve hk'aw g'a maw; ta? ve aw; ceu; leh; zuh[ma{ leh na/. Ma: he{ leh hpeh[la tu; ve aw; ceu; leh na/, yaw: daw: nyi cheh: ve yo;. Aw; lawn chi hta[, yaw: ma: na g'a. Ya[hk'a; yaw: g'a shi/ ta? ve aw; ceu; leh; yaw: Ye/su{ hta[g'a maw; da[ta? leh hpeu[ma/ ta? la: ve G'ui; sha ve daw: law kui; hta[te bi: pi: tu; pon daw: hk'a: aw; suh? g'a ta? ve yo;. Chi ve leh; aw; pa: aw; kui lo cheh: ve chaw hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: leh ga pi: tu; lo/ ve ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta[yaw: aw; ho? te leh ga pi: tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; mo/ eh? peh; pi: she/. Aw; haw? lo bvuh[ma/ la: ta/ ve na nyi hkaw; hta[k'o{ ma/ pi: leh te: geh jeh; da[tcuh she/. (SG)

- Ceu: cao; sa/ la[Won/ ve aw; pa: aw; kui lo cheh: ve chaw te: hpa/ hui g'a hpu: g'a maw; ve ha/ kui; a; hto[ma caw; le.
- Yaw: hui aw; pon G'ui; sha ve da[ve daw: law kui; hk'a; hk'e caw; ve law le. Aw; ceu; o: ve te: hpa/ te: ma; peu; te: ma; daw: nyi leh Ye/su{ Hkri[hpeu[ma/ pi: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[daw: nyi she/.
- Ceu: cao; sa/ la[Won/ hta[Ye/su{ Hkri[a; hto[ma te tcuh ga: ve law le.

NA NYI YAW HK'AW[TE TU;

Ceu: cao; sa/ la[Won/ ve aw; lawn hta[ca? da[leh jeh; da[kui; aw; hk'aw lo a; hto[ma te: ceu; naw; hen: yu; g'a le.

- G'ui; sha leh; chaw te: g'a: le le hta[aw; to leh co ha aw; pon Yaw: geh da[ve daw: law kui; caw; ve yo;.
- Ye/su{ Hkri[leh; chaw ya: aw; pon da[ve daw: law kui; hta[chaw ya: te: g'a: le le g'a maw; g'a shi/ hpeh[tu; ceu: cao; sa/ la[Won/ hta[te k'ai tu; aw; hk'a: k'o{ ma/ pi: ve yo;.
- Ha/ ya: g'aw: ya: hpeh[ve leh; G'ui; sha aw; pon pa ha? (pi-a{ta/na/) ma: he{. G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; tu; aw; pon ceh ti? yo;.
- G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; leh a sha[te[ve k'o, G'ui; sha htaw: nga; hui ve mi; gui; hta[gu nai la: tu; ve yo;.

Li[hpu hen: tu;

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

Je/re/mi{ 29+11 hta[g'aw she/.

- Nga; hui aw; pon G'ui; sha kan? hk'a: hk'a; hk'e gu ta/ ve law le. (ui/ la da[la tu; te lu; la: tu; ve ma: he{, a sha[te[kui; hk'aw daw: law kui; pi: la: tu; (chi ve leh; aw; g'u: suh/ aw; pon)

Ceu: cao; sa/ la[Won ve aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ leh; aw; to haw: ca: ve chaw, tzuh; daw; bvuh{ ve chaw, ma: hte: ma: caw: ve hta[te ve chaw, faw? meh/ ve chaw leh, ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hpeh[ve yo;.

I? ka{ ha/ ve, ca: tu; ma: caw; ve leh, ma: da[keh; ve aw; ti lo cheh: ta/ ve chaw te: hpa/ hpeh[ve yo;.

Ya[hk'a; chi ve leh; G'ui; sha a lo/ caw: ve aw; ceu; te: hpa/ ma: he{. **G'ui; sha leh; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ aw; pon da[ve daw: law kui; caw; ve yo;.**

2 Ra/sa/van/ 7+14

- G'ui; sha leh; yaw: ve chaw te: hpa/ hta[a; hto[ma te tcuh ga: ve le. (Nu: neh; ve nyi ma caw; tu; bon law; tu; G'ui; sha hta[ca pui? tu; ven: ba{ hta[daw: hpfuh{ tu;)
- Aw; ceu; o: ve te: hpa/ hta[nga; hui te k'ai g'a ve k'o, G'ui; sha hk'a; hk'e k'aw[te la: tu; le. (Nga; hui ve bon law; hkaw: hta[na la: tu; yo; ven: ba{ hpeh: hk'a la: tu; mvuh: mi; k'aw[da[la tu;)

G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; leh g'a[te ve chaw geh aw; teh aw; na pe; pa ve aw; ceu; hta[nga; hui g'a maw; hpeh[ve yo;.

Chi ve leh; G'ui; sha ve da[ve daw: law kui; hpeh[leh Hkri[ya: aw; mo/ ve aw; v ui; hpeh[ve yo;.

G'ui; sha ve a lo/ aw; hk'a: suh nga; hui a sha[te[ve k'o, nga; hui ve mvuh: mi; hta[k'aw[da[la pi: tu; yo;.

Jo: leh Ma/ri/ya/ hui ve aw; lawn

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU; (SG)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Na nyi hkaw: te: hpa/ aw; pon caw: ve a/hpa-e; hta[li[meh{ suh? haweh/ te leh bvuh[ta/ la: ve yo;.

Daw: naw: tu;+ bvuh[ma/ la: ta/ ve a/hpa-e; te: hpa/ leh; caw: ja: ve te: hpa/ ti? ma: he{. Aw; ka/ aw; nu caw: ve te: hpa/ htaw: caw; she/ ve yo;.

Jo: leh Ma/ri/ya/ hui ve aw; lawn leh; nga; hui geh hpeh[cheh: ve aw; lawn hta[shu/ da[ve yo;.

Aw; pa Jo: leh aw; e Ma/ri/ya/ hui ve yeh; a; mi/ to[ba; peu; leh te[chi? ma: k'a?-o ve hta[g'a hpu: cheh: ve yo;. A? nyi hta:, yaw: hui ve ya: nga: g'a: hta[shi/ veu leh yaw: hui aw; vi? aw; nyi yeh; lo ca cheh: ta/ ve yo;. Ya[hk'a:, yeh; o: ve te: yeh; aw; hk'aw lo yeh; k'a ya: 10 g'a: cheh: ta/ ve hta[pa taw, yeh; i leh aw; nu ve chaw 7 g'a: k'aw[cheh: k'ai tu; ma: cheh: daw ve hpeh[cheh: ve yo;. Jo: leh; heh te ca: ve chaw hpeh[leh heh ti ta/ peu; ve aw; yan: hpeh[ve yo;. Ya[hk'a:, g'ui[jaw[tu; aw; pon sheh{ ha pa lo/ she/ ve pa taw, aw; yaw: she/ tu; hpu hk'a peu-e; yeh: ba; peu-o; ve yo;. Chi ve aw; yan: hta:, yaw: ve yeh; htaw: a; mi/ to[ba; peu; leh te[chi? ma: caw;-o ve aw; yan: yo;.

Yaw: hui yeh; k'a a; hto[ma lo/ kui; te: hpa/ caw; le.

- Ca: tu; daw; tu;
- Yeh;
- Veu[k'a:
- Te ca: tu; maw: hk'eun
- Yeh; k'aw[te cheh: tu; aw; ti lo/ ve

Lo/ ve chaw te: hpa/ hta[a; hto[ma te: hpa/ hta[cu: leh ga pi: k'ai g'a tu; le.

- Chaw ya:
 - Yeh; suh? k'aw[te tu; lo/ ve maw:
 - Yeh; te pi: cheh: ve chaw te: hpa/ aw; pon ca: tu; gu pi: ve
 - Yaw: hui ve ya: eh? hta[g'a ga nyi pi: ve
 - Yeh; k'a ya: hta[taw: yaw leh aw; g'a: pi: ve
 - A/ mi; to[ta/ ve yeh; pa: lo da[keh; tu; g'a ga pi: ve
 - La[ha? la[tcuh ga pi: tu; lo/ ve aw; ceu; te: hpa/ hta[mvuh: mi: aw; ho? leh jeh; da[ga da[
- Lo/ ve maw:
 - Mvuh[hk'u, hkeh:
 - Ca: tu;
 - Veu[k'a:
 - A? bo{
- Aw; ti
 - Cheh: tu; aw; ti gu pi: ve

Hkri[ya: aw; mo/ ve kan?

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

Hpeh[g'a law k'o, aw; mo/ te: mo/ le le hta[yeh; pa: yeh; kui lo 10-20 mi/ni[ya[k'aw ju: to tcuh leh aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hui lo/ kui; hta[ca nyi to: tcuh she/. Peu; leh, aw; haw? lo ve na nyi hkaw: hta[na pi: she/.

1. Yaw: hui a; hto[ma ha/ kui; g'a hpu: g'a maw; cheh: le.
2. G'ui; sha ve daw: law kui; leh te tcuh ga: ve aw; ceu; a; hto[ma caw; ve teh[daw: le.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; mo/ te: mo/ le le hta["aw; yaw:" te: yaw: pi: leh ha/ ja: ve aw; ceu; sheh{ ceu; hta[daw: nyi tcuh she/.

Aw; yaw: hta[yeh: tu; aw; hk'a:+

Te: g'a: le le hta["aw; yaw: 10 yaw:" pi: she/ (maw: te: hpa/ hta['aw; yaw:' hk'e shawn/ leh yeh: tcuh hpeh[ve - ci/ be{ ta/, suh{ hpa[ha? pui shi/, leh aw; nu ve maw:) leh maw: o: ve te: hpa/ hta[ha/ kui; hta[shaw/ leh leu{ taw{ tcuh she/ - ha/ kui; caw; ma: ja: she/ k'o maw: k'aw[pi: hte; hpeh[ve yo;. Ha/ kui; ma: ma: caw; k'o,

*aw; yaw: htaw: caw; ma: tu; yo;. Shu a[keh? aw; yaw: caw; ma: ja: ve k'o, a ye: ui/ja: ve teh[shawn/ teh she/.
Chi ve hk'a shu/, na/ba[1 a ye: ui/ve, na/ba[2 a ye: ui/ve, leh na/ba[3 a ye: ui/ve k'o leh feu; teh ta/ she/.*

- Naw; ve Hkri[ya: aw; mo/ hta[G'ui; sha te tcuh ga: ve a; hto[ma caw; le.

Yaw: hui leu{ taw{ ta/ ve ha/ kui; 3 lawn hta[te: geh daw: nyi leh yaw: hui geh caw; ve aw; ceu; te: hpa/ hta[cu: leh ga pi: k'ai g'a ve te: hpa/ hta[te: geh jeh; da[tcuh she/. Jeh; da[hta: chaw ya: aw; g'a:, maw: aw; g'a:, hpu aw; g'a: leh, caw; ta/ ve aw; ceu; te: hpa/ hta[k'o{ da[peu; leh ha/ kui; hta[ga pi: k'ai tu; aw; hk'a: gu she/.

K'aw[ca? daw: nyi leh te: k'ai tu; ve aw; hk'a: te: hpa/ aw; pon te: geh bon law; she/.

Aw; lawn 7+ Mvuh: naw ma ka na?

Aw; lawn lon?

Ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta: peh; pi: ga pi: g'a ve yo;. Yaw: hui o: hk'e te ve k'o, ma: peu; ma: leh pui? ve hpo: la ma: la ve aw; bon aw; shin? hta[yaw: hui g'a ha[yu; tu; yo;..

Lo/ ve maw:

1. Ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{
 - a. Na/ ba[1+ I?sa/ya{ 40+29 Aw; han (li[meh{ pfuh: 5 ma; caw; ve / aw; lawn te: ma; ceh ti? hpeh[ve)
 - b. Na/ ba[2+ Hkao/ma: 5 di; leh nga: eh? 2 hkeh (1 mo/ aw; pon 1 ma;)
 - c. Na/ ba[3+ E:li:ya[leh meh: chaw: ma (1 mo/ aw; pon 1 ma;)
 - d. Na/ ba[4+ Meh: chaw: ma leh hpu 2 hteh[(1 mo/ aw; pon 1 ma;)
 - e. Na/ ba[5+ Hpu chi: a[pi: ve taw: pa ha? (1 mo/ aw; pon 1 ma;)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ya[nyi g'a hen: tu; ve aw; lawn leh;; Li[hpu hk'aw caw; ve a po/ 5 ma; hta[k'aw[k'o{ ma/ pi: leh ten; dan: hen: ya: yeh: tu; li[k'o{ aw; hk'aw lo, G'ui; sha te la: cheh: ve "ma: la hpo: la ve aw; lawn" hta[te tcuh she/. Ka na? ma: te g'a ve chaw caw; k'o, pi: la: ta/ ve aw; han hta[nyi leh yaw: hui geh caw; ta? ve/ ma: caw; she/ ve aw; ceu; te: hpa/ hta[shawn/ teh{ tcuh hpeh[ve yo;. Aw; mo/ te: mo/ le le hta[aw; han nyi: ma; pi: she/ leh, o: hta: caw; ta? ve aw; ceu; leh ma: caw; she/ ve aw; ceu; te: hpa/ hta[daw: nyi tcuh she/. "Aw; han hta[nyi leh peun da[kui; a; hto[ma maw; le. Aw; ha na/ ba[1 hta[nyi leh aw; han na/ ba[2 aw; hk'aw lo ve ka na? mi-ao{ (x) peu; ve te: yan: ma: la tu; a shu te la: ve law le." G'ui; sha hpeh[ve yo;. Ma: la hpo: la tu; G'ui; sha te la: cheh: ve hta[yaw: hui hk'a deh[na g'a tu; k'o{ ma/ pi: she/.

Aw; hkui? pui/ taw: I?sa/ya{ 40+29

Li[hpu hk'aw lo, ka na? hta[ca? da[ve aw; lawn, o: hta: daw: nyi ta? jaw la:. Ya[nyi te: geh g'a hen: tu; ve aw; lawn leh; Li[hpu hk'aw caw; ve ka na? aw; lawn hpeh[ve yo;.

AW; MO/ LON? TE K'AI TU; AW; HK'A:

I?sa/ya{ 40+29 hta[g'aw she/. Na nyi hkaw: te: hpa/ hta[na nyi pi: leh nga; hui aw; pon a ye: ui/ ja: ve aw; lawn hta[k'o{ ma/ tcuh she/.

- Aw; g'a: caw; ve chaw a shu le. Aw; g'a: nu: ve chaw a shu le.
- Nga; hui aw; pon G'ui; sha hk'a; hk'e te la: tu; ve le.
- Li[hpu tawn chi ve hta[ka na? shawn/ ve hk'a shu/ te g'a tu; heh? la:. Te: geh te nyi-a sha/.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ten; dan: hen: ya: ma: ja: k'o, chaw 5 g'a: hta[ku; taw{ she/ leh (**LA[MEU: TE: HTA: YEH: TU; LI[K'O{+** Aw; lawn 7+ Na/ ba[1) aw; hk'aw lo ve aw; han hta[pi: leh ka na? shawn/ tcuh she/. Ten; dan: hen: ya: ma: caw; ma: law k'o, aw; han hk'a peu-e; hta[hpui law: hk'o{ lo teh ta/ leh aw; haw? lo bvuh[ma/ la: ta/ ve hk'a shu/, aw; hk'a: caw: caw: te taw{ g'a hpeh[tu; te: geh ka na? shawn/ tcuh hpeh[ve yo;.

"G'a: nu: kui; x G'ui; sha = G'a: ui/ kui;"

- Aw; na lo bvuh[ma/ la: ta/ ve ka na? shawn/ ve hta[ca? da[leh naw; a; hto[ma hen: yu; g'a le.
 - G'ui; sha leh; hpo: la ma: la tu; te g'a ve yo;.
 - G'ui; sha ve aw; g'a: leh; a ye: ui/ ja: ve yo;.

‘Ya: pa; eh? ve mvuh: law[k'aw hta: ca: tu; hkao/ mon: leh nga:’ Yo:han;

6+1-14

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + A po/ te: hpa/ hta[hk'a deh[gu, aw; ho[aw; han hk'a deh[te leh k'o{ ma/ pi: she/.

Te: paw{ hta: ya: pa/ eh? te: g'a: caw; ve yo;. Yaw: hui cheh: kui; Ga/li/leh: g'ui; po co: pa? lo aw; meh bvuh; ja: ve sa/ la[te: g'a: la; tu; ve hta[yaw: g'a ka: ve pa taw, yaw: k'ai leh sa/ la[ma/ la: ve hta[ca na ga: ve yo;. Yaw: ve aw; e geh a hkaw-an; law; hta: yaw: ve aw; e ma: k'ai tguh ga:. Aw; lawn k'o, vui: ja: ve hk'e mvuh: law[k'aw aw/ ca: yan: ga; peu; ve pa taw yo;. Yaw: yaw: ve aw; e hta[te: hkui te: hkui k'o{ pi: ve pa taw, aw; leh meu: aw; e k'aw[k'ai tguh ta? ve yo;. Peu; leh, yaw: ca: tu; hta[aw; e hti{ pi: she/ leh yaw: taw{ k'ai ve yo;.

Aw; leh meu:, daw: ta/ ve aw; ti lo ga;-e ve te: yan:, chaw ma: ja: ve hta[yaw: g'a maw; ve yo;. Ya: eh? hpeh[ve hta[pa taw, chaw ceh; ja: ve htaw: g'u: suh/ lo ji{ k'ai leh sa/ la[ma/ la: ve taw: hta[hk'a sha sha-eh; g'a ka: kui; lo ga;-e ve yo;. Sa/ la[ma/ la: ve taw: te: hpa/ hta[g'a ka: ve te: yan:, yaw: an: ja: ve yo;. Na meh; ja: ve pa taw, mvuh: law[k'aw aw; ca: yan: htaw: leu: k'ai ve yo;.

Te: hkui ga; hta: yaw: aw; meu[la ve pa taw, aw; e hti{ feu la: ve aw; hti{ hta[daw: naw: la ve yo;. Aw; hti{ aw; hk'aw lo a yeh?-eh; la[sheh k'eh? kui leh yu; ca: tu; te cheh: ve yo;.

O: ve te: yan:, sa/ la[taw: yaw ve jeh: she/ leh chaw aw; mo/ lon? hta[ca: tu; ca; pi: hpeh[tu; yaw: ve aw; la[g'aw: te: hpa/ hta[k'o{ pi: ve yo;. Taw: hta[g'a ka: ve ya: pa/ eh? caw nyi hta: chaw 5000 g'a: hk'e caw; ve hta[g'a maw; ve yo;. O: ve aw; hk'aw lo ya: mi: leh ya: eh? ma: pa: she/. "Po/ hto:, chaw chi ma hta[a; hto[ma ca; pi: tu; heh?" teh[yaw: daw: cheh: ve yo;. Yaw: daw: cheh: ve hk'e, chaw chi ma hta[ca; pi: tu; hpu hk'a; lo g'a tu; le teh[sa/ la[hta[k'o{ pi: hkaw: g'a ka: ve yo;. Yaw: hui hk'a peu-e; hta[ca; pi: tu;, te: hk'aw[hpa{ ve kan? te hpfuh: lo/ tu; ve yo;.

"Naw; hui geh a; hto[ma ca: tu; caw; le" teh[sa/ la[na nyi pi: ve yo;. Ya: pa/ eh? geh caw; ve ca: tu; hta[fa? tu; te cheh: ve te: yan:, Pe/tru{ ve aw; nyi pa/ An/dreh/ k'aw[k'o{ pi: ve, "Sa/ la[-o;, ya: pa/ eh? chi ve te: g'a: geh hkao/ mon: 1,2,3,4,5 di[leh nga: 2 hkeh caw; maw[va;." "Nga; geh yu; la; she/" teh[yaw: ve sa/ la[k'aw[k'o{ pi: ve yo;.

A; hto[ma k'aw[hpeh[k'ai ve daw: nyi-a nyi.

An/dreh/ ya: pa/ eh? hta[k'aw[k'o{ pi: ve, "Ya: pa/-o;, naw; ve ca: tu; sa/ la[lo/ ve ce:." Hk'e te leh, yaw: ve ca: tu; hta[An/dreh/ hta[pi: peu; leh, yaw: htaw: yaw: ve sa/ la[hta[k'aw[pi:-a ve yo;.

Sa/ la[leh; ya: pa/ eh? ve ca: tu; hta[yu; she/ leh bon hta[chi: mvuh ve yo;. Peu; leh te: g'a: le le hta[peh; pi: ve yo;. Ya: pa/ eh? aw; to g'a maw; ve aw; ceu; hta[ma: yon; ve aw; hk'aw lo, peh; pi: cheh: ve ca: tu; te: hpa/ hta[g'a[nyi cheh: ve yo;. Chaw te: hpa/ leh g'a ta/ ve hkao/ mon: leh nga: hta[hk'a bvuh[g'a ca: peu; ve yo;. Ca: leu? ve te: hpa/ hta[k'aw g'aw{ ve te: yan: 12 hk'aw/ law: k'aw[g'a ve hta[yaw: g'a maw; ta? ve yo;.

Aw; lawn chi ve hta[yaw: ve aw; e hta[k'aw[k'o{ ma/ pi: tu; a? hk'aw lo g'ui: k'o[-e ve yo;. A? hk'aw lo ga; ve te: yan: yaw: g'a maw; ta? ve aw; ceu; te: hpa/ hta[k'o{ ma/ pi: ve te: yan:, aw; e k'o{ pi: ve, "Ya: pa/ o;, ma: he{ he{ ve a po/ te: hpa/ hta[ma: k'o{ tu; nga; naw;-a[k'o{ ma/ ve hk'a; nyi: paw[ga-o; le."

- A po/ chi ve hta[, nga; hui ka na? hk'a; hk'e shawn/ g'a tu; le.

AW; MO/ EH? TE K'AI TU; AW; HK'A: (3-4 g'a: te: mo/)

LF te: hpa/ma/hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ (LA[MEU{ TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ aw; hk'aw lo aw; lawn 7+ Na/ba[2, hkao/mon: 5 di; leh nga: eh? 2 hkeh) aw; lawn aw; hk'aw lo caw; ve aw; han hta[nu{ taw{ tcuh she/. (ma: he{ k'o) Aw; mo/lon? hta[aw; han te: ma; pi: leh te: geh jeh; da[leh ka na? shawn/ tcuh hpeh[ve yo;. Peu; ve te: yan:, aw; mo/ eh? te: hpa/ hta[aw; nu ve aw; han te: ma; k'aw[pi: leh aw; mo/ lon? te ta? ve hk'a shu/ k'aw[te tcuh hpeh[ve yo;.

G'a te caw: ve aw; hk'a:+ "Ya: pa/ eh? + hkao/ mon: 5 di; + nga: 2 hkeh x God = Chaw 5000 g'a: aw; pon ca: tu; + ya: mi: leh ya: eh? aw; pon ca: tu; + 12 hk'aw; law:"

Chi ve leh; G'ui; sha te ma/ la: ve ka na? yo;.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Ye/su{ leh; ya: pa/ eh? geh caw; ve ca: tu; lo/ ve la:. Chaw aw; mo/ lon? hta[ca; pi: tu; yaw: geh aw; ka/ aw; nu te: hk'a: hk'a: caw; she/ heh? la:.
- A; hto[ma pa taw, Ya: pa/ eh? ve ca: tu; hta[Ye/su{ leu{ yu; ta? ve le.

Aw; na lo ve na nyi hkaw: te: hpa/ hta[daw: nyi cheh: hta:, G'ui; sha te ma/ la: ve ka na? hta[k'aw[ca? leh te k'ai she/.

'Meh: chaw: ma leh yaw: ve aw; leh meu: ve hkao/ mon:+ 1 Jaw:maw: 17+7-16, 18+1

I?sa/re/la[hui ve ra/sa/van/ aw; hk'aw lo ha/ ja: ve aw; yan: caw; ta? ve yo;. Yaw: hui mvuh: mi; aw; hk'aw lo meu[lon? ka{ lon? hpeh[ve sheh{ hk'aw[hpa{ ga; peu;. Chaw ka[suh ja: -o;. G'ui; sha ve tcuh ka/ pa/ E:li:ya[htaw: g'a meu[jeh: ve aw; yan: yo;.

Ya[hk'a:, G'ui; sha leh; meh: chaw: ma hta[cu: leh E:li:ya[lo/ cheh: ve ca: tu; hta[pi: ta? ve yo;. Yaw: Za/ra/ta{ ven: ta/ meu[hpeh[lo ga; htaw:, ya: mi: te: g'a: suh{ g'aw{ to: cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. Ya: mi: ma geh k'ai leh i? ka{ taw la: tu; aw; pon G'ui; sha E:li:ya[hta[k'o{ pi: ve yo;. Ya: mi: o: ve leh; i? ka{ ca nyi? leh taw pi: ve yo;. Ya: mi: leh yaw: ve ya: pa/ ma: g'a ca: she/ ve htaw:, yaw: hta[hkao/ mon: a ci? ca; la: tu; E:li:ya[k'aw[k'o{ pi: ve yo;.

"Te[cheh: ve naw; ve G'ui; sha hta[cu: leh nga; hkan/ ve yo;. Nga; geh hkao/ mon: a ci? caw; ve yo;. O: ve hta[ca: peu; k'o, nga; hui? ma; g'a meu[suh[-e tu; ve yo;" teh[E:li:ya[hta[k'o{ pi: ve yo;. "Ta: daw: ha/, G'ui; sha pe[la: tu; yo;" teh[yaw: k'aw[k'o{ pi: ve yo;.

Ya: mi: ma o: ve leh;, E:li:ya[k'o{ ve hk'e te ve yo;. Yaw: geh caw; ta/ ve sha/ lon/ chu leh jun/ meu-e hk'a peu-e; hta[hkao/ mon: te tu; yu; yeh: peu; ve htaw:, yaw: ve jun/ meu-e leh sha/ lon/ chu ma: peu k'ai ve pa taw yaw: an: ja: ve yo;. "Nga; ve jun/ meu-e leh sha/ lon/ chu hta[yeh: peu; ve htaw: ma: peu; k'ai law. G'ui; sha bon hta[chi: mvuh ve yo;" teh[ya: mi: ma E:li:ya[hta[k'o{ pi: ve yo;.

G'ui; sha leh; E:li:ya[aw; pon lo/ ve ca: tu; hta[gu pi: ta? ve hk'a shu/ shu/, ya: mi: ma leh yaw: ve yeh; k'a ya: aw; pon sheh{ hk'aw[hk'a ga; ma: peu; g'a aw; bon aw; shin? na[pi: ta? ve aw; lawn hta[Li[hpu hk'aw hpeu[ma/ la: ta/ ve yo;. Chi ve leh; an: tu; ui/ ja: ve aw; lawn hpeh[ve yo;.

- A po/ chi ve hta[, nga; hui ka na? hk'a; hk'e shawn/ g'a le.

AW; MO/ EH? TE K'AI TU; AW; HK'A:

LF te: hpa/ma/hta: yeh: tu; aw; hk'a: + LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ aw; hk'aw lo ve aw; lawn 7+ na/ ba[3, E:li:ya[leh meh: chaw: ma aw; lawn hta[te: geh daw: nyi leh ka na? shawn/ tcuh hpeh[ve yo;. Li[ma: shi/ ve chaw te: hpa/ aw; pon, li[k'o{ hk'o{ lo li[meh{ (ma: he{ k'o) aw; mai? te: ceu; ceu; te tcuh hpeh[ve yo;.

- Meh: chaw: ma
- Hkao/mon: 1 di;
- Chaw 3 g'a: aw; pon 3 hk'aw[ca: tu; hkao/mon:

G'a te caw: ve aw; hk'a: + "Meh: chaw: ma + hkao/ mon: 1 di; x G'ui; sha = hkao/ mon: 1 di; x meh: chaw: ma, ya: pa/ eh? leh E:li:ya[x 365 nyi x 3 hk'aw[= hkao/ mon: 3,285 di;"

Chi ve leh; G'ui; sha te ma/ la: ve ka na? yo;.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Ya: mi: ma o: ve leh; ha/ g'aw: ve chaw hpeh[ve la:.
- Aw; ka/ aw; nu aw; hk'a: hta[cu: leh E:li:ya[hta[G'ui; sha ga pi: g'a-aw la:.
- A; hto[ma pa taw G'ui; sha leh; E:li:ya[hta[ha/ g'aw: ve meh: chaw: ma geh k'ai leh ca: tu; ca tcuh ve le.
- A; hto[ma pa taw G'ui; sha leh ya: pa/ eh? ve hkao/ mon: leh nga: hta[pi: la: tu; k'o{ pi: ve le.
- G'ui; sha leh; ha/ ya: g'aw: ya: leh meh: chaw: ma hui hta[daw: nyi pi: cheh: ve la:.

'Meh: chaw: ma leh yaw: ve peh[shan/ eh? 2 ma;' + Ma/ku{ 12+41-44

Te: nyi hta:, Ye/su{ leh; hpu tan: keu kui; lo mui ta/ ve te: yan:, paw sha ve chaw lai? g'a: hpu ma: ma: keu cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. Ya[hk'a:, meh: chaw: ma te: g'a: la; leh, peh[shan/ eh? nyi: ma; keu ve yo;. Yaw: geh lo caw; ve hpu hk'a peu-e; hta[yu; taw{ leh keu ve pa taw, shu hta[ma: maw; tcuh ga: leh ya[taw ve hk'aw ca keu ve yo;. Chi ve pa taw, yaw: ve tan: tu; hta[ta[i? gaw; leh ca keu ve te: ceu; hpeh[ve yo;. "Ha/ g'aw: ve meh: chaw: ma chi te: g'a: leh; hpu tan: keu kui; lo keu ve chaw hk'a peu-e; a[keh? keu ma: ve yo;" teh[Ye/su{ leh; yaw: ve aw; la[g'aw: te: hpa/ hta[ku; yu; leh k'o{ ma/ pi: ve yo;.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- A; hto[ma aw; lawn hta[Ye/su{ k'o{ ga: ve le. Hk'a; hk'e te leh meh: chaw: ma leu? leh keu ve teh[k'o{ ve le.
- A; hto[ma pa taw "Ma: he{ meh; ya: mi:-o;, chi a[keh? leu? leh keu caw: ve" teh[Ye/su{ ma: k'o{ pi: ve le. Yaw: k'o{ hpeh[ve yo;. Ya[hk'a:, yaw: ma: k'o{ pi: ta?. A; hto[ma pa taw le.

Ye/su{ leh; meh: chaw: ma hta[hpu tan: keu kui; aw; hk'aw lo tawn; pi: g'a ve htaw:, yaw: a ye: ta/ ta? ve hta[g'a maw; ve yo;. O: ve aw; yan: hta[tan; leh, chaw ma: ma: yaw: ve aw; lawn hta[g'aw leh hen: yu; tu; aw; pon bvuh[taw{ ta? ve yo;. Bvuh[ta/ ve hk'e, yaw: tan: pi: ta? ve aw; lawn leh; caw: ve yo;. 2000 hk'aw[hpa{ hk'a ga;, Hkri[ya: te: hpa/ leh; yaw: ve aw; lawn hta[hen: yu; kui; hpeh[cheh: she; ve yo;. Aw; lawn chi ve leh;, hk'a; hk'e caw caw da[ve aw; bon pi: la: cheh: ve hta[daw: nyi she/. G'ui; sha te la ve UI/ JA: VE hpo: la ma: la ve ka na? hpeh[ve yo;. Yaw: geh caw; ve aw; ceu; hta[yaw: tan: pi: ta? ve hk'a shu/, G'ui; sha htaw: hpo: la ma: la tu; te pi: ta? ve yo;. Chi ve leh;, G'ui; sha ve ka na? hpeh[ve yo;.

AW; MO/ EH? TE K'AI TU; AW; HK'A:

LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{ aw; hk'aw lo caw; ve aw; han, na/ ba[4 hta[nu{ taw{ leh ka: na? shawn/ hta: yeh: she/.

G'a te caw: ve aw; hk'a: + "meh: chaw: ma + peh[shan/ eh? 2 ma; x G'ui; sha = 2,000 hk'aw[hk'a ga; hen: yu; kui; hpeh[cheh: ve"

Sha/ ti[pi: la: ve aw; ceu;+

- *Ya: pa/ eh? ve mvuh: law[k'aw ca: tu; hta[pi: la: tu; G'ui; sha law; yu; ta? ve yo;.*
- *Meh: chaw: ma leh yaw: ve ya: pa/ hui ve aw; leh meu: ve ca: tu; hta[E:li:ya[hta[aw? law? ca; pi: tu; G'ui; sha law; yu; ta? ve yo;.*
- *Meh: chaw: ma geh caw; ve peh[shan/ eh? hk'a peu-e; hta[tan: pi: tu; G'ui; sha a hkaw-an/ pi: ta? ve yo;.*

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Peh; pi: ga pi: ve kan? hta[te tu; ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ hta[Ye/su{ Hkri[pon; pi: ta? ve law la:.
- G'ui; sha hta[tan: pi: ve te: yan: "i ja:" (ma: he{ k'o) aw; lawn ma: caw; teh[daw: cheh: la:.
- Ha/ ya: g'aw: ya: te: hpa/ tan: ve lu; ve hta[G'ui; sha bon na[pi: cheh: aw la:.
- Tan: pi: ve te: yan: G'ui; sha htaw: nga; hui hta[bon na[la: cheh: ve aw; hk'a: te: hpa/ leh;+
 - *Maw:*
 - *A sha[te[hk'a: pe; pa k'ai ve hta[g'a maw; ve*
 - *Aw; mo/ aw; tsuh[pe; pa k'ai ve*
 - *Shu ve a sha[te[hk'a: hta[gu pi: ve*

Te: paw{ te: yan: nga; hui ve a sha[te[hk'a: aw; hk'aw maw: yeh: hk'eun hta[ca? da[ve aw; bon aw; shin? hta[g'a ve yo;. Te: paw{ te: yan: k'o, nga; hui ve aw; mo/ aw; tsuh[aw; pon pe; pa ve kan? hta[te tcuh la: ve (ma: he{ k'o) Ye/su{ Hkri[aw; hk'aw lo pe; pa la ve chaw te: hpa/ hta[g'a maw; ve yo;. Te: paw{ te: yan: hta: k'o, aw; suh/ aw; sha/ hpaw: ve lo/ kui; te: hpa/ hta[G'ui; sha bon na[la: ve yo;. G'ui; sha nga; hui hta[bon na[la: ve aw; lawn lon? ma leh; 1 Kaw:ren/htu{ 9+11 aw; hk'aw lo bvuh[ta/ ve hk'e, G'ui; sha ve kan? hta[k'aw[ca? leh chi: a[ve hk'aw te k'ai tu; aw; pon hpeh[leh G'ui; sha hta[chi: mvuh pi: tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

Aw; leh meu: a po/ chi te: ma; leh;; ha leh; tu; ve aw; lawn ma: g'a maw;.

'Hpu chi: a[pi: ve taw: pa ha?+ Ma[htet/ 25+14-30

Paw sha ve chaw te: g'a: aw; ka/ aw; nu mvuh: mi; lo aw; yan: maw chaweh taw{ k'ai tu; te ve yo;. Yaw: ma: taw{ k'ai she/ hta:, yaw: ve aw; ce; sheh{ g'a: hta[ku; pi: ve yo;. O: hk'e te leh, aw; ce; 1 g'a: hta[hpu nga: hin? hteh[pi: leh, "Nga; k'aw[la hta: hk'a ga; hpu chi ve hta[yu; leh kan? te" teh[sha/ pi: ta? ve yo;. Aw; nu te: g'a: hta[k'o nyi: hin? hteh[pi: leh, "Nga; k'aw[la hta: hk'a ga; hpu chi ve hta[yu; leh kan? te" teh[k'aw[sha/ pi: ve hk'a shu/, aw; leh te: g'a: hta[k'o te: hin? pi: ta? leh, "Nga; k'aw[la hta: hk'a ga; hpu chi ve hta[yu; leh kan? te" teh[k'o{ pi: ta? ve yo;.

Aw; yan: maw peu; hk'aw[naw?, aw; ce; te: hpa/ ve aw; sheh/ hpa: k'aw[la leh, yaw: hui hta[k'aw[ku; hpo{ ta/ she/ leh yaw: hui geh hpu ca: lan: shaw/ nyi ve yo;. Hpu nga: hin? g'a ta/ ve aw; ce; te: g'a: la; leh, aw; yaw; nga: hin? hteh[k'aw[g'a peu; teh[k'o{ pi: ve yo;. Aw; sheh/ hpa: k'o{ ve, "Da[ve yo;. Na yu; pui? ve aw; ce;-o;, ma: ve aw; hk'o{ nga; naw; hta[teh ta/ tu; yo;." Hpu nyi: hin? g'a ta/ ve te: g'a: htaw: aw; yaw; nyi: hin? hteh[k'aw[g'a peu; teh[k'o{ pi: leh, " Da[ve yo;. Na yu; pui? da[ve aw; ce;-o;, ma: ve aw; hk'o{ nga; naw; hta[teh ta/ tu; yo;" teh[aw; sheh/ hpa: k'aw[k'o{ pi: ve yo;.

Aw; leh te: g'a: k'o{ ma/ pi: ve, "Naw; leh; te ha/ ve chaw te: g'a: hpeh[ve hta[nga; shi/ ve yo;. Hk'e te leh nga; kaw{ ve pa taw, naw; ve hpu hta[mi; k'o/ hk'aw du: fa? ta/ ve yo;. Ma: meh? k'ai aw" teh[k'o{ pi: ve yo;. Aw; sheh/ hpa: k'aw[k'o{ pi: ve, "Hai; ve leh baw; ve aw; ce;" teh[k'o{ pi: ve yo;. Aw; bon ma: caw; ve aw; ce; te: g'a: hta[aw; ba; hpaw: na{ ho[kui; lo ba; keu tu; taw: pi: ta? ve yo;.

Chi ve aw; lawn htaw: G'ui; sha ve ka na? hpeh[ve yo;. Te: geh daw: nyi sha/.

AW; MO/ EH? TE K'AI TU; AW; HK'A:

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + **LA[MEU: TE HTA: YEH: TU; LI[K'O{** aw; hk'aw lo ve aw; han, na/ ba[5
hta[te: geh daw: nyi leh ka na? shawn/ tcuh she/.

G'a te caw: ve aw; hk'a: + "Aw; ce; + Hpu 1 hin? x 0 (te[chi? ma: te) = 0 ui/ la ma: la ve + na{ ho[kui; lo ba; keu
ve hta[g'a hkan/ ve aw; ce;"

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- A shu te: g'a: pi: i ja: ve le. Yaw: hk'a; hk'e k'aw[hpeh[k'ai le.
- Ha/ ya: g'aw: ya: hta[G'ui; sha ma: nyi ga: law la:. Hk'e k'o, a; hto[ma pa taw yaw: hta[na{ ho[kui; lo
ba; keu pi: ve le.
- Ye/su{ Hkri[hta[ma: na yu; ve k'o, ha/ g'aw: ya: hpeh[htaw: hk'a; hk'e hpeh[k'ai tu; heh? le.

Aw; leh meu: taw:

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

1. G'ui; sha pe[la: ta/ ve maw: te: hpa/ hta[cu: leh shu hta[ga pi: ga: aw la:.
2. Hkri[ya: aw; mo/ geh caw; ta/ ve aw; bon aw; shin? te: hpa/ shu hta[peh; pi: ga pi: ga: aw la:.. Ma: he{
leh a shu yaw: aw; pon ti? yeh: tu; la:.
3. Nga; hui shu hta[peh; pi: ga pi: ve te: yan: G'ui; sha nga; hui hta[aw; bon k'aw[na[la: cheh: ve hta[
hk'a; hk'e shi/ hpeh[tu; le.
4. Nga; hui ve Hkri[ya: aw; mo/ leh nga; ve a sha[te[hk'a: aw; hk'aw lo aw; lawn chi ve hta[leu? leh te
k'ai g'a hpeh[tu; hk'a; hk'e ve aw; ceu; hta[gu pa leh te k'ai caw: le.

Aw; lawn 8+ Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan?

Aw; lawn lon?

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[cu: leh aw; pa: aw; kui; cheh: ve chaw te: hpa/ hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: g'a ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? aw; ho[aw; han te: hpa/ leh; , ha[pehn: ui/ ve G'ui; sha hta[hpeu[ma/ pi: ve, G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na ve, G'ui; sha ve aw; g'a: aw; sha? hta[cu: leh kan? te ve, hpeh[g'a k'o chaw ma: chaweh g'a[te tu lo/ ve, shu G'ui; sha hta[chi mvuh tu; te pi: g'a ve leh, a shu yaw: geh caw; ve maw: te: hpa/ ta[cu: leh ga da[ve te: hpa/ hpeh[ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. Ya[nyi te k'ai tu; ve ma/ hk'a: aw; pon la[shawn/ gu ta/ she/.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[ca? da[leh ma/ k'ai tu; ve aw; ho[aw; han 7 lawn caw; ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? aw; ho[aw; han 7 lawn hta[ma/ ve te: yan: ten; dan: ya: hui na g'a sha tu; la[sheh hta[yeh: leh ma/ tu; daw: nyi ta/ she/. Taw: pa ha?, aw; g'a: ui/ ve G'ui; sha hta[ma/ pi: ga: ve te: yan: la[sheh nyi: pa? hta[chi: ta{ leh aw; g'a: lon? te ma/ pi: g'a ve yo;. G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; ve hta[k'o{ ma/ pi: ga: k'o, bon law; cheh: ve la[sheh aw; han te ma/ pi: g'a ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? aw; ho[aw; han 7 lawn hta[tan; k'o{ ma/ pi: ve te: yan: la[sheh aw; ho[aw; han hta[yeh: leh ma/ pi: she/.

Aw; hkui? pui/ taw:

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- Aw; pa: aw; kui cheh: ve G'ui; sha hta[ma: shi/ she/ ve chaw te: hpa/ hta[hk'a; hk'e ve aw; hk'a: hta[cu: leh ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: cheh: le.
- Chaw hk'a; ma ma lo[-e leh te pi: g'a cheh: le.
- Kan? o: ve te: hpa/ hta[ma: maw te: paw{ te pi: g'a cheh: la:.
- Kan? o: ve te: hpa/ hta[hk'a; hk'e daw: che{ leh te cheh: le.
- Aw; lawn chi ve hta[te ve te: yan: shu naw; hta[hk'e; hk'e k'o{ te la: le.
- A; hto[ma pa taw, kan? o: ve te: hpa/ hta[naw; te ve le.

Ha[peh: ve hpeu[ma/ ve pi: kan?

G'ui; sha chaw ya: hta[hk'a; ma ha[ja: ve aw; lawn hta[ca? da[leh aw; leh meu: g'a hehn: tu; ve aw; lawn lon? aw; hk'aw lo nga; hui hta[k'o{ ma/ la: ta/ ve yo;. Nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[ha[tu; htaw: nga; hui g'a maw; hpeh[ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? leh; te k'ai g'a ve aw; hk'a: ma: chaweh aw; hk'aw lo nga; hui te pi: g'a ve te: ma; htaw: hpeh[ve yo;.

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? leh; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve Hkri[ya: aw; mo/ ve kan? eh? te: ma; hpeh[ve yo;. Chi ve hta[te: nyi aw; hk'aw lo ceh te taw{ g'a leh te sha ve kan? hpeh[caw: ve yo;.

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? aw; ho[aw; han 7 ma; caw; ve yo;. Aw; lawn 7 ma; hta[ya[nyi te: geh hen: yu; k'ai tu; ve yo;.

1. G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ve hta[hpeu[ma/ pi: ve

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? aw; hk'aw lo a ye: ui/ ja: ve kan? te: ma; leh G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ve hta[hpeu[ma/ pi: ve kan? hpeh[ve yo;.

Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ aw; pon, ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan: hta[te tu; Hkri[ya: aw; mo/ daw: che{ ta? ve yo;. Chaw hai; aw; ho? te: g'a: ve aw; mi: ma hta[ga da[pi: tu; G'ui; sha k'o{ la: cheh: ve teh[yaw: hui g'a hkan/ ca: ve yo;. Chaw hai; aw; ho? beu{-a la: k'o daw{ la pui? ve hta[shi/ ve pa taw yaw: hui k'aw{ ve yo;. Ya[hk'a; yaw: hui G'ui; sha ve taw: hta[na yu; ga: ve yo;. O: ve hta[pa taw, chaw hai/ aw; ho? aw; ka/ aw; nu ven: lo taw{ k'ai cheh: hta:, chaw hai; ve aw; mi: ma hta[ca/ shi; g'a ga g'ui[jaw[pi: leh haw: tu; ga da[pi: ve yo;. Chaw hai; a? hk'aw lo k'aw[la hta:, ca/ shi; g'ui[jaw[ta/ ve hta[g'a maw; leh yaw: ku; leh k'o{ ve, "chi ve a shu te la:-a; ve le." Aw; mi: ma yaw: shu hta[ca can; ya[la ve hta[k'aw{ ja: leh ma: k'o{ pi: ha? htaw:, yaw: hta[ceu: cao; ya: te: hpa/ g'a la: ta? ve hta[k'o{ ma/ pi: ve yo;. Chaw hai; aw; ho? ceu: cao; sa/ la[ve yeh; lo g'ui: k'ai leh yeh; mi? hta[ca htaw{ she/ leh yaw: k'o{ ve, "a; hto[ma pa taw chi hk'e te la: ve le" teh[ceu: cao; sa/ la[hta[na nyi pi: ve yo;. G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ja: ve aw; lawn hta[ma/ la: ga: ve pa taw yaw: hui chi hk'e te ve yo; teh[k'aw[k'o{ pi: ta? ve yo;. Nga; ve a sha[te[hk'a: aw; hk'aw lo chaw te: g'a: -eh; ka[yaw: hta[ma: ha[la: jaw teh[Chaw hai; aw; ho? haw/ she/ leh k'o{ ve yo;. Yaw: Hkri[ya: hpeh[la peu; leh, yaw: ve aw; mo/ ya: hpeh[ve yeh; k'a 6 ma; htaw: Hkri[hta[yon; ve Hkri[ya: hpeh[la peu; ve yo;.

- Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[pa taw hk'a; hk'e hpeh[k'ai law le.
- Hkri[ya: aw; mo/ ya: te: hpa/ chaw hai; aw; ho? hta[bon hkaw: ca ma/ pi: ve law k'o, aw; na lo ve aw; lawn hk'a shu/ pe; pa k'ai g'a tu; ve heh? la:.

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve daw: law kui; leh; aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; aw; pon hpeh[ve yo;. Shu hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ve aw; lawn hpeu[ma/ pi: ga: ve yo;. Chi ve hta[tan; te tu; aw; pon, bon yeh; ma: ta{ g'a ve chaw leh ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; lo/ ve chaw te: hpa/ hta[aw? law? daw: nyi she/.

- Hkri[ya: ma: hpeh[she/ ve chaw te: hpa/ hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ve aw; lawn a; hto[ma pa taw a ye: ui/ ve teh[daw: le.
 - Yaw: hui leh; G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; tu; bon yeh; lo ma: la; ga:. Ya[hk'a; aw; na lo ve a po/ leh shu/ da[ve, yaw: hui G'ui; sha ve ha[pehn: ve aw; ceu; hta[g'a maw; ve te: yan: pe; pa ve aw; ceu; hpeh[taw{ la g'a ve yo;.

2. G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; ve

Nga; hui leh; G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[hk'a; hta{ ka[na yu; leh a sha[te[k'ai tu; aw; pon hpeh[ve yo;. Nga; hui hk'a: nga; hui aw; hk'a: gu leh aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[ga da[pi: tu; te cheh: ve a[keh? G'ui; sha daw: hk'a: pi: la: tu; aw; pon yaw: geh bon law; leh; tan; te k'ai tu; aw; pon hpeh[ve yo;. **Te: paw{ te: yan:, ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? leh; nga; hui aw; pon te[chi? ma: he{ law teh[daw: ta/ ve kan? hpeh[cheh: la ve yo;.**

Nga; hui g'a ka: ta? ve chaw hai; aw; ho? ve aw; lawn hta[te: paw{ k'aw[daw: nyi she/.

- G'ui; sha ve ha[pehn: ui/ ve aw; lawn hta[hpeu[ma/ pi: tu; Hkri[ya: aw; mo/ hk'a; hk'e daw: che{ ta? le.
 - Yaw: hui G'ui; sha geh bon law; leh G'ui; sha ma/ la: ve aw; hk'a: hta[cu: leh chaw hai; aw; ho? hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? tan; te ta? ve yo;.
- Yaw: hui aw; pa: aw; kui; cheh: ve lo/ cheh: ve chaw te: hpa/ hta[daw: nyi peu; hta: heh[chaw hai; aw; ho? yeh; k'a hta[leu{ yu; leh ga pi: tu; te ta? ve la:.

Te: paw{ te: yan:, nga; hui daw: nyi hk'a: leh G'ui; sha daw: nyi hk'a: peun da[ja: ve yo;. Chaw hai; yeh; k'a hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve yo;. Ya[hk'a:, G'ui; sha ma/ la: ve hk'e ga[te k'o da[ve aw; bon hta[g'a tu; ve yo;. Chi ve leh; G'ui; sha heu{ ga: ve aw; ceu; hpeh[leh Yaw: aw; to te la: ve hk'a shu/ Yaw: aw; bon na[la: tu; ve yo;.

3. Te sha ve leh i ve kan?

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[tan; te ve te: yan: te sha leh i ve kan? hta[yeh: tu; aw; g'a: pi: ga: ve yo;. Chi ve hta[te: nyi aw; hk'aw lo ceh ti? te peu; g'a ve yo;.

- A; hto[ma pa taw te sha leh i ve kan? hta[yeh: leh te k'ai caw: ve le.

Aw; haw? lo ve aw; lawn 4 ma; hta[daw: nyi she/. Te sha leh i ve kan? hta[tan; te ve te: yan:...

1. **Nga; hui te bi: te haw{ g'a ve.** Ha/ ve kan? hta[te ve te: yan: sho[sha[ja: ve kan? hpeh[ve pa taw te ha/ ja: tu; ve yo;. Ya[hk'a:, te sha leh i ve kan? hta[te ve te: yan: kan? te sha leh peu; k'ai g'a tu; aw; hk'a: caw; ma: ve yo;.
2. **Chaw ma: ma: lo[la leh te: geh kan? pawn te g'a ve.** Aw; mo/ ya: te: hpa/ kan? te tu; ca: ran: kui peu; leh aw; nyi te: hko: (ma: he{ k'o) te: nyi aw; hk'aw lo ceh ti? te: peu; k'ai g'a tu; shi/ -a la: k'o, yaw: hui ka/ ti[pi: tu; sha ve yo;. "Oh: . . . Nga; hui te g'a tu; law. Mvuh: hpeu[pa? aw; yan: hta: nga; tan:-aw law" teh[yaw: hui k'o{ tu; yo;. Ya[hk'a:, ha/ ja: ve kan? hta[te k'ai tu; aw; yan: g'a yu; ma: ve pa taw, kan? te k'ai tu; aw; pon ka/ ti[te tu; ha/ ve yo;. Yaw: hui te: hpa/ aw; pon kan? suh? hpeh[ve law k'o, te sha leh i ve kan? hta[tan; te tcuh ve leh; caw: ve aw; hk'a: hpeh[ve yo;.
3. **Yaw: hui te: hpa/ te pui? te hpeh[ve aw; ceu; hta[te taw{ tu; a hkaw-an; g'a ve.** Yaw; hui ma: te jaw she; ve kan? hpeh[la g'a ve hta[pa taw, ha/ ja: ve kan? te: hpa/ ma: te k'ai she; hta: te sha leh i ve kan? hta[tan; te tcuh ve leh; kan? aw; lawn hta[ca? da[leh yaw: hui te pui? te hpeh[ve aw; ceu[hta[te taw{ tu; a hkaw-an; pi: ve hk'e hpeh[ve yo;.
4. **Kan? te peu; vai: ve.** Nga; hui vai: chaweh kan? te peu; g'a ve k'o, aw; ka/ aw; nu chaw te: hpa/ htaw: nga; hui te ve kan? hta[g'a maw; ve te: yan: lo[la leh g'a[te tu; aw; hk'a: hpeh[taw{ g'a ve yo;. Kan? tan; te hta:, chaw ma: chaweh lo[la leh g'a[te tu; ha/ ve yo;. Ya[hk'a:, da[ve aw; bon te: hpa/ yaw: hui g'a maw; ve te: yan:, chaw ma: chaweh lo[la leh g'a ga te tu; aw; hk'a: caw; la ve yo;.

Ui/ ve kan? hta[tan; te ve a[keh?, kan? te sha leh i ve kan? te: hpa/ hta[(te: shin? aw; hk'aw lo te: paw{ (ma: he{ k'o) nyi: paw{ te caw: ve yo;. Aw; na lo ve aw; lawn te: hpa/ hta[cu: leh ma: maw te: paw{ shu hta[ga pi: ve aw; ceu; te ve te: yan:, aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ aw; pon Hkri[ya: aw; mo/ ve da[ve nyi maw; g'eu{ caw; la ve yo;.

4. A shu yaw: geh caw; ve maw: hta[cu: leh ga da[ve

NYI: G'A: TE: CEH TE K'AI TU; AW; HK'A:

Nga; hui 'le/ gui:' tu; te: ma; hta[te: geh le/ gui: ga: ve yo;. Hpu ma: peu; leh shu hta[ga pi: g'a ve Hkri[ya: aw; mo/ ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: g'a ve kan? te: hpa/ hta[daw: nyi leh bvuh[taw{ tcuh she/. Te: mo/ le le hta[aw; yan: 5 mi[ni[pi: leh aw; hk'a: ma: ma: bvuh[taw{ g'a ve aw; mo/ hta[la[shawn/ pi: she/.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; yan: 2 mi[ni[pi: leh yaw: hui Hkri[ya: aw; mo/ hk'aw lo te pui? te hpeh[ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[daw: nyi tcuh she/. Aw; yan: 5 mi[ni[ga; ve te: yan:, yaw: hui daw: nyi ta/ ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[k'aw[k'o{ ma/ da[tcuh she/. K'o{ peu; ve te: yan:, daw: nyi g'a ja: ve aw; mo/ hta[yaw: hui daw: caw: ja: ve ca: tu; (hkao/mon:, i? shi/, . . .) hta[la[shawn/ te pi: she/.

AW; MO/ LON? JEH; DA[TU;

- A; hto[ma pa taw a shu yaw: geh caw; ve maw: hta[yeh: leh aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[yeh: leh ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; lo/ ve le.
 - **Ha[pehn: ve hta[leu? leh hpeu[ma/ pi: ve**
 Aw; lawn 5 aw; hk'aw lo caw; sa/ri/ veu[k'a: aw; lawn te: geh k'aw[daw: nyi she/. NGO aw; mo/ k'ai leh lo/ ve sa/ri/ veu[k'a: hta[tan: pi: ve te: yan: yaw: hui geh pe; pa ve aw; ceu; hpeh[taw{ la tu; ve la: Ma: hpeh[g'a ta/ meh;.
 ▪ A; hto[ma pa taw ha[pehn: ve aw; ceu; hta[yaw: hui g'a hkan/ ca: ve law le.
Chi ve leh; Hkri[ya: aw; mo/ ve ha[pehn: ve aw; ceu; hta[yaw: hui g'a maw; g'a shi/ ve hta[pa taw yo; Hkri[ya: aw; mo/ co: ca: leh ga da[ve kan? te ve aw; ceu; hta[yaw: hui ma: g'a maw; leh ma: shi/ g'a ve k'o, G'ui; sha ve ha[pehn: ve aw; ceu; hta[htaw: yaw: hui ma: g'a maw; ta/.
 - **Pi: ve hk'e aw; bon g'a ve.** 2 Kaw:ren/htu{ 9+6-11 hta[g'aw nyi she/. Nga; hui peh; pi: ga pi: ve hk'a shu/, G'ui; sha htaw: aw; bon na[la: tu; yo; teh[G'ui; sha ka/ ti[pi: la: ta/ ve yo; Ya[hk'a; Li[hpu hta[k'aw[g'aw nyi she/.
 ▪ A; hto[ma pa taw G'ui; sha bon na[la: ve le.
 1. Hk'a peu-e; aw; hk'aw lo naw; hui ma: chaweh pi: hpeh[tu;
 2. Nga; hui hta[pa taw shu G'ui; sha hta[chi: mvuh tu;
 Hkri[ya: aw; mo/ aw; hk'aw lo ma: chaweh tan: pi: ve te: yan: G'ui; sha htaw: aw; bon ma: ma: na[la: ve hta[g'a maw; ve yo; Yaw: hui aw; to ha/ g'aw: ve aw; ceu; hta[g'a pon; ta? ve yo; Ya[hk'a: leu? leh a ye: ui/ ja: ve aw; ceu; leh; yaw: hui leu? leh tan: pi: g'a la ve hk'a shu/, ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[htaw: leu? leh te k'ai g'a la ve yo;.

5. G'ui; sha ve aw; g'a: aw; sha? hta[cu: leh kan? te ve

Yo:han; 15+1-8.

- Li[hpu tawn chi ve aw; hk'aw lo nga; hui te g'a ve aw; ceu; hta[ca? da[leh a; hto[ma k'o{ ma/ la: ta/ le. A; hto[ma hta[k'o{ ga: ve le.
- Aw; shi/ naw[ma: la tu; hk'a; hk'e te caw: le.

Chaw hta[ga da ve te: ceu; leh; ha/ ja: ve kan? hpeh[ve yo; Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[nga; hui hpeh[tcuh ga: ve aw; ceu; hta[g'a maw; tu; aw pon G'ui; sha te: g'a: ti? te la: g'a ve yo; Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve aw; hk'a: hta[cu: leh nga; hui ve aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ pe; pa la ve hta[maw; ga: ve k'o, G'ui; sha geh daw: hk'a: law; leh ga la: tu; bon law; caw: ve yo;.

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? ma: te she/ hta:, te hta:, leh te peu; hta: bon hk'a deh[law; caw: ve yo; Nga; hui ha/ kui; g'a hpu: ve te: yan:, pon; k'ai g'a tu; aw; hk'a: G'ui; sha gu la: tu; bon law; she/. Nga; hui kan? te leh heu; ja: ve te: yan:, G'ui; sha aw; g'a: aw; sha? pe[la: tu; Yaw: hta[yon; leh bon law; she/.

6. Hpeh[g'a k'o chaw ma: chaweh g'a[te tu; lo/ ve

AW; MO/ LON? TE K'AI TU; AW; HK'A:

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + Aw; mo/ nyi: mo/ peh; leh – A leh B teh[aw; meh pi: she/. Aw; mo/ A aw; hk'aw lo k'aw[hto ma/ da[tu; chaw te: g'a: hta[leu{ taw{ she/. Aw; mo/ B k'o, chaw hk'a peu-e; lo[e leh g'a te tu; ve yo; Aw; mo/ nyi: mo/ hta[aw; baweh: g'o[pa nyi pa? hta[yaw: hui te g'a ve hk'e yaw: hui geh caw; ve maw: hta[yeh: leh ca? da[tu; k'o{ ma/ pi: she/. Aw; mo/ A aw; hk'aw lo leu{ yu; ta/ ve te: g'a leh; g'a te caw: ve aw; hk'a: hta[yaw: te: g'a: ti? g'a te tu; yo; Ya[hk'a; lo/ ve maw: te: hpa/ hta[aw; mo/ ya: te: hpa/ geh yu; yeh: hpeh[ve yo; Aw; mo/ B k'o, aw; mo/ ya: hk'a peu-e; aw; baweh: g'o[pa nyi pa? hta[yaw: hui geh caw; ve maw: te: hpa/ hta[yeh: leh ca? da[tu; te: geh g'a te tu; yo; Aw; mo; A ve aw; mo/ ya: te: hpa/ taw:

ma: g'a yaw tu; sha/ ti[pi: she/. (Yaw: hui taw: yaw k'o, "Ta[i? cheh:, aw; ho? kan? te cheh: ve" teh[k'o{ pi: she/.)

Hk'a peu-e; te peu; hk'aw[naw?, yaw: hui hta[na nyi pi: she/.

- A shu aw? law? peu; ve le.
- Te ve te: yan:, a; hto[ma hen: yu; g'a le.
- Aw; mo/ A
 - Kan? hk'a peu-e; hta[te: g'a: ti? g'a te ve pa taw, naw; hk'a; hk'e g'a hkan/ ca: le.
 - Aw; mo/ ya: te: hpa/ htaw: hk'a; hk'e g'a hkan/ ca: le. Lo[e leh te ga: law[law[k'ai la:.
- Aw; mo/ B
 - Aw; mo/ ya: hk'a peu-e; lo[-e leh g'a te ve pa taw, g'a ve aw; bon a; hto[ma caw; le.
- Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te ve te: yan:, hpeh[g'a law k'o chaw ma: ma: lo[-e leh te tu; co: ca: ve yo;. A; hto[ma pa taw a ye: ui/ ja: ve teh[daw: le.

Te: paw{ te: yan:, Hkri[ya: aw; mo/ ve kan? hta[chaw a ci? ti? lo[-e leh kan? ma: ma: te cheh: ve hta[g'a maw; ve yo;. Aw; ka/ aw; nu ve ceu: cao; ya: te: hpa/ kan? te tu; baw; ve (ma: he{ k'o) yaw: hui geh caw; ve pui? ve cheun/ ve aw; ceu; hta[ma: yu; yeh: ve pa taw, lo[-e leh te cheh: ve ceu: cao; ya: te: hpa/ heu; leh ma: k'aw[ca? te ga:-o ve nyi ma htaw: hpeh[taw{ k'ai la ve yo;. Ma: chi: a[g'a ve chaw te: hpa/ hui ve yon; hk'a: leh pui? ve cheun/ ve aw; ceu; te: hpa/ htaw: i k'ai meh? k'ai la ve yo;. Hpu pi: leh te g'a ve htaw: chaw aw; to lo[-e leh ma: te ve hta[pa taw nyi ma lu; k'ai la ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te ve te: yan:, ceu: cao; ya: te: hpa/, hpeh[g'a law k'o chaw ma: chaweh lo[-e leh te pui? te hpeh[ve hk'e te tu; lo/ ve yo;. Peu; leh, chaw lai? g'a: lo[-e leh te ve pa taw lai? ceu; daw: nyi leh te g'a ve hk'a shu/ aw; g'a: aw; sha? aw; suh? htaw: g'a ve yo;. Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te ve te: yan:, hpu hta[cu: leh tan: ve hta[ceh k'o{ ve ma: he{ leh, te: geh lo[-e leh te: geh te tan: ve te: ceu; hpeh[ve yo;. Aw; ka/ aw; nu ve Hkri[ya: aw; mo/ te cheh: ve kan? te: hpa/ leh;, i? ka{ da[tu; gu shawn/ pi: ve, i? ka{ law; (leh) ya[k'aw da[tu; te ve leh, na{ tsuh: yeh; da[keh; tu; te pi: ve te: hpa/ hpeh[ve yo;.

7. Shu G'ui; sha hta[chi: mvuh tu; te pi: g'a ve

Yo:han; 15+8 hta[te: paw{ k'aw[g'aw she/.

- Aw; shi/ ma: ma: naw[la ve pa taw, G'ui; sha ve daw: law kui; hk'a; hk'e caw; le.

Ma[hteh/ 5+13-16 hta[g'aw she/.

- A; hto[ma pa taw da[ve kan? te tu; lo/ ve le.
- Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te ve te: yan: daw: law kui; hk'a; hk'e teh caw: le.

Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? te peu; ve te: yan:, aw; yan: yu; leh te ta? ve kan? aw; pon k'aw[hpful{ daw: nyi tu; lo/ ve yo;. Hk'a; hk'e aw; bon caw; ta? le. Aw; haw? lo ve na nyi hkaw: sheh{ ma; hta[daw: nyi she/.

1. Ceu: cao; ya: te: hpa/ ga la: ta? ve la:.
2. Kan? te: hpa/ hta[ha[pehn: ve aw; hk'aw lo g'a te ta? ve la:.
3. Shu G'ui; sha hta[chi: mvuh tu; hpeh[ta? aw la:.

Te: paw{ te: yan:, chaw ya: te: hpa/ nga; hui ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve hta[maw; leh G'ui; sha aw; lawn ka: ga: la tu; yo;. Ya[hk'a:, hk'a; hta{ chi hta{ ti? k'o ma: hpeh[g'a. Aw; lawn k'o, nga; hui o: hk'e te ve te: yan: G'ui; sha aw; lawn k'o{ ma/ pi: tu; a hkaw-an; ma: g'a ve pa taw yo;. Ya[hk'a:, nga; hui leh; G'ui; sha hta[yaw{ yan ve hk'aw lo kan? te ve te: paw{ le le G'ui; sha hta[chi: mvuh tu; te g'a ve pa taw yo;. Nga; hui ve a sha[te[hk'a:, nga; hui ha leh; ve leh, nga; hui ve aw; g'a: aw; sha? te hpa/ hta[cu: leh lo/ ve chaw te: hpa/ hta[ga da[pi: aw; ce; te pi: ve te: hpa/ leh; G'ui; sha bon hta[chi: mvuh tu; aw; pon sha? hki{ te: ma; hpeh[cheh: ta/ ve yo;.

Aw; leh meu: taw:

LF te: hpa/ma/hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; nu ve ma; hk'a: aw; hk'aw lo ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[aw; hk'a: gu leh te k'ai tu; k'o{ ma/ pi: she/. Te: shin? le le ma/ pi: ve hk'e, Hkri[ya: aw; mo/ hk'aw te k'ai g'a ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[aw; yan: yu; leh te: geh daw: nyi tcuh she/.

La[sheh aw; han te ve hk'aw ma/ ta? ve aw; lawn te: hpa/hta[k'aw[te tcuh leh aw; leh meu: shu-i? ta? she/.

Aw; lawn 9+ Ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te k'ai tu; aw; hk'a: gu ve

Aw; lawn lon?

Aw; lawn lon? chi ve te: ma; ve daw: law kui; leh; ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te taw{ k'ai g'a tu; aw; yan: pi: leh aw; hk'a: gu tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

Lo/ ve maw:

1. Chaw 5-7 g'a: aw; pon li[k'o{ lon? te: k'o{ lo/ ve

Ya: pa/ nyi: g'a: aw; lawn taw: pa ha? te ma/ ve

Ma[hte/ 21+28-32 hta[g'aw she/.

- Aw; pa leh; yaw: ve ya: pa/ nyi: g'a: hta[a; hto[ma ca te tcuh ve le. (*a peh? meu: hko aw; hk'aw lo kan? te tu;*)
- Ya: pa/ nyi: g'a: aw; pa ve daw: law kui; hta[na g'a cheh: aw la:. (*na g'a cheh: aw*)
- Ya: pa/ nyi: g'a: geh a; hto[ma peun da[kui; caw; le.
 - Aw; vi? pa/ te: g'a: yaw: ma: k'ai teh[k'o{ pi: peu; hk'aw[naw? yaw: k'aw[daw: hpfeh[leh k'ai ve yo;.
 - Aw; nyi pa/ te: g'a k'o, nga; k'ai tu; yo; teh[k'o{ ve htaw: yaw: ma: k'ai.
- Hk'a; ve te: g'a: hta[Ye/su{ Hkri[chi: mvuh pi: ta? ve le. (*Na yu; leh g'a[te ve ya: pa/*)

Ye/su{ Hkri[leh; ma: na yu; pui? ve G'ui; sha ve tcuh ka/ pa/ te: hpa/ hta[k'o{ ma/ ga: ve pa taw, taw: pa ha? chi ve hta[yeh: ta? ve yo;. Aw; hkawn/ shaw pa/ hui (ma: hte: ma: caw: ve hk'aw te ve) leh meh ma; lan? te: hpa/ leh; ven: ba{ daw: hpfeh[leh G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; ve pa taw, G'ui; sha hkaw: ma: na yu; ve G'ui; sha ve tcuh ka/ pa/ te: hpa/ aw; g'u: suh/ G'ui; sha mvuh: mi; aw; hk'aw lo g'a lo[-e ve yo; teh[Yaw: k'o{ ma/ pi: ve yo;.

G'ui; sha ve hte: ve caw: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[hen: yu; leh g'a ka: cheh: ve ceh ma: bi: law[ta/. G'ui; sha ve taw: hkaw: hta[na yu; leh g'a[te tu; aw; pon lo/ ve yo;. G'ui; sha ve daw: law kui; hta[nga; hui shi/ tu; , G'ui; sha hta[ha[leh nga; hui aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[cu: leh ha[pi: tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

Nga; hui hen: yu; ta/ ve hk'e te taw{ caw: ve kan? hta[ma: te she/ ve ceh ceh, aw; mo/ aw; tsuh[leh nga; hui ve a sha[te[hk'a: pe; pa tu; te ma: g'a ta/. Nga; hui tan; te k'ai hpeh[tu; aw; pon aw; hk'a: gu k'ai sha/.

Aw; hk'a: shawn/ caw: ve aw; hk'eh[te: hpa/

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU; (5-7 g'a: te: mo/)

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + Ceu: cao; aw; hk'aw lo ma/ cheh: ve k'o, aw; mo/ lon? jeh; da[ve hta[te k'ai g'a ve yo;. Aw; haw? lo ve aw; lawn hta[te: hk'eh[peu; te: hk'eh[te k'ai she/.

Aw; hk'eh[1+ Bon law; ve

Aw? law? pui: g'a te tu; ve aw; ceu; leh; bon law; tu; aw; pon hpeh[ve yo;. Aw; yan: te: hkui yu; leh bon law; she/. Ha[pehn: ve hpeu[maw pi: ve kan? hta[te k'ai g'a hpeh[tu; G'ui; sha ya[k'aw ma/ la: tu; aw; pon bon law; she/. Aw; yan: a ci? yu; leh ta[i? gaw/ leh; cheh: ve aw; hk'aw lo bon law; she/.

Aw; hk'eh[2+ Te k'ai tu; ve aw; hk'a: hta[leu{ taw{ she/

Aw; mo/ ya: te: hpa/ ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: ve kan? hta[te k'ai g'a ve aw; hk'a: hta[daw: che{ leh leu{ taw{ she/. G'ui; sha daw: pawn/ la: ve te: ceu; ceu; caw; -aw la:. Te: g'a: g'a: daw: nyi g'a ve caw; k'o, k'o{ ma/ tcuh she/. Hen: ta? ve aw; lawn 5+ Hkri[ya: aw; mo/ hta[te tcuh ga: ve aw; lawn leh aw; lawn 6+ ga da[ve kan? hta[te tcuh ga: ve aw; ceu; te: hpa/ hta[k'aw[daw: nyi she/. Naw; ve daw: hk'a: hta[k'aw[hpufuh{ daw: nyi she/. 'G'ui; sha leh; naw; hta[te k'ai tu; ma/ la: cheh: ve aw; ceu; law' teh[naw; daw: heu{ ve k'o te: geh ha[yu; she/.

Leu{ yu; peu; ve te: yan:, te: nyi aw; hk'aw lo te g'a ve aw; ceu; hpeh[tu; sha/ ti[te she/. Aw; ka/ aw; nu aw; mo/ k'o, ui/ ja: ve kan? hta[leu{ yu; ve yo;. Aw; teh; aw; na te: nyi aw; hk'aw lo te peu; g'a ve kan? hta[hk'a deh[k'aw[daw: nyi, a shu yaw: geh caw; ve maw: hta[yeh: leh, hpeh[g'a law k'o chaw ma: chaw-eh lo[la leh te g'a hta: hk'a ga; hk'a deh[daw: nyi she/.

Aw; mo/ eh? leh aw; hk'a: gu cheh: ve k'o, yaw: hui ve daw: hk'a: te: hpa/ hta[k'aw[k'o{ ma/ da[tcuh leh aw; ka/ aw; nu aw; mo/ ya: geh hta: daw: hk'a: yu; she/.

- Ha[pehn: ve hpeu[ma/ hk'a: hpeh[ve yo; law la:.
- Te sha leh i ja: ve kan? law la:.
- A shu yaw: geh caw; ve maw: hta[yeh: leh te k'ai g'a tu; law la:.
- Chaw ma: chaweh lo[la leh te g'a ve kan? hpeh[ve law la:.

Aw; hk'eh[3+ Aw; hk'a: gu

Aw; haw? lo ve na nyi hkaw: te: hpa/ hta[jeh; da[she/. Hpeh[g'a law k'o, k'o{ ta/ ve aw; lawn te: hpa/ ma: leu: k'ai tu; te: g'a: hta[bvuh[taw{ tcuh she/.

- Naw; a; hto[ma k'aw[ca? leh te k'ai tu; le.
- Naw; a; hto[ma lo/ ve le. O: ve te: hpa/ hta[hk'a; lo g'a hpeh[tu; le. O: ve te: hpa/ hta[a shu heu{ tu; ve le.
- A shu ga la: g'a tu; le.
- Ga da[cheh: hta: a shu te: g'a ga la: tu; ve le. Te: g'a: le le hta[lo[la leh g'a[te tu; a shu ku; yu; pi: tu; le.
- Hk'a; ve te: nyi hta: te k'ai tu; ve le.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Aw; mo/ eh? leh jeh; da[cheh: ve k'o, yaw: hui jeh; da[ta/ ve aw; ceu; hta[k'o{ ma/ da[tcuh she/. Da[ve aw; hk'a: g'a tu; aw; pon aw; mo/ ya: te: hpa/ geh daw: hk'a: yu; da[she/.

Aw; hk'eh[4+ Bon law;

Aw; hk'a: gu leh bvuh[taw{ peu; k'o, bon te: paw{ k'aw[law; she/. G'u ta/ ve aw; hk'a: te: hpa/ hk'a deh[te taw{ g'a tu; leh da[ve aw; bon taw{ la tu; bon law; she/. G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: ba taw{ g'a tu; aw; pon hta: bon law; she/. La; tu; ve te: shin? | nyi: shin? aw; hk'aw lo, naw; gu hehn: ve aw; yan: hta: G'ui; sha ga la: tu; bon hk'a deh[law; caw: ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a:+ Yaw: hui ma: g'a te she/ ve aw; hk'eh[nyi: ma; caw; she/ ve hta[k'o{ ma/ pi: peu; leh, caw; ta/ she/ ve aw; hk'eh[nyi: ma; hta[g'aw ma/ pi: she/.

Aw; hk'eh[5+ Kan? tan; te

Aw; nu ve te: hk'eh[aw; hk'aw lo, aw; hk'a: gu ta/ ve hk'a shu/ g'a te taw{ ve aw; yan: hpeh[ve yo;. G'ui; sha geh chi: a[peu; hta: heh[kan? tan; te k'ai she/. Aw; pa: aw; kui cheh: ve chaw te: hpa/ hta[G'ui; sha ve ha[pehn: ve hpeu[ma/ pi: tu; aw; pon kan? chi ve hta[te cheh: ve teh[daw: naw: ta/ she/. Daw: law kui; chi ve hta[haw/ da[ve ta: he[hta[veu[deh leh co: ca: k'ai she/.

Aw; hk'eh[6+ K'aw[hpfuh{ daw: nyi tu; leh k'aw[k'o{ ma/ tu;

Aw; leh meu: te: hk'eh[aw; hk'aw lo g'a te tu; ve aw; hk'a: leh; te ta? ve aw; ceu; hta[k'aw hpfuh{ daw: nyi leh k'aw[k'o{ ma/ da[tu; aw; pon yo;. Aw; lawn k'o, chi ve leh; nga; hui hta[hen: yu; tu; ga la: cheh: ve hta[pa taw yo;. Nga; hui hk'a deh[te g'a ta? ve aw; ceu; leh k'aw[ca? leh leu? leh te k'ai caw: ve aw; hk'a: hta[daw: nyi g'a ve yo;. Aw; hk'aw[aw; yan: maw chaweh g'a te k'ai tu; aw; hk'a: hpeh[tu; ma: lo/. Aw; haw? lo ve na nyi hkaw: te: hpa/ hta[aw; yan: a ci? yu; leh jeh; da[she/.

- A; hto[ma te: ceu; te sha ve law le.
- A; hto[ma: te: ceu; ma: te sha ve law le.
- Gu leh te ta/ ve aw; hk'a: aw; hk'aw lo, hk'a; ve te: hk'a: da[ve aw; bon pi: la: law le.
- Daw: law ta/ ve hk'e hpeh[la law la:. Ma: hpeh[la ve k'o, a; hto[ma hta[pa taw law le.
- G'ui; sha ve aw; me[aw; hpon: ba taw{ tu; hpeh[ta? aw la:.

Aw; leh meu: taw:

Aw? law? pui ve ma/ hk'a: li[k'o{ 1 k'o{ hen: peu; ve yo;.

AW; MO/ EH? JEH; DA[TU;

Aw; yan: yu; leh hen: ta? ve aw; lawn lon? te: hpa/ hta[aw; mo/ eh? peh; leh jeh; da[she/.

- La[tu; ve te: shin? aw; hk'aw lo, shu hta[ma: shu/ leh ta k'ai tu; daw: law ta/ ve aw; ceu; a; hto[ma hpeh[ve le.

Peu; leh, Ma[hteh/ 21+28-31 aw; hk'aw lo ve ya: pa/ nyi g'a: a po/ hta[k'aw[daw: naw: she/. A po/ o: ve aw; hk'aw lo, aw; vi? pa/ te: g'a: yaw: ma: k'ai teh[k'o{ pi: peu; hk'aw[naw? yaw: k'aw[daw: hpfuh{ leh k'ai ve yo;. Ya[hk'a: aw; nyi pa/ te: g'a k'o, nga; k'ai tu; yo; teh[k'o{ ve htaw: yaw: ma: k'ai. Nga; hui htaw: cho[ka[lo la; leh ca hen: yu; la ve ceh ma: hpeh[caw: ve yo;. Nga; hui g'a te taw{ ve yo;. Nga; hui hen: yu; ta/ ve hk'a shu/ te taw{ caw: ve kan? hta[ma: te she/ ve ceh ceh, aw; mo/ aw; tsuh[leh nga; hui ve a sha[te[hk'a: pe; pa tu; te ma: g'a ta/. Nga; hui ha[pehn: ve hpeu[maw pi: ve kan? te: hpa/ hta[tan; te k'ai tu; aw; pon hpeh[ve yo;.

LF te: hpa/ ma/ hta: yeh: tu; aw; hk'a: + Hen: yu; g'a ta/ ve aw; hk'a: te: hpa/ hta[aw; teh; aw; na te taw{ g'a tu; leh G'ui; sha ga la: tu; aw; pon bon law; she/.